

náš vidiek

3/2016

štvrtročník
ročník XIII.

ČASOPIS VIDIECKEHO PARLAMENTU NA SLOVENSKU

VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU

◆ **Vidiecka žena roka – Líderka 2016**

◆ **Ženy do voza aj do koča III.**

◆ **Vidiecky mládežnícky parlament**

a mnoho iného o aktivitách a vyhlídkach nášho vidieka

Obsah

- 4 Vidiecka žena roka – Líderka 2016
- 8 Prestavujú sa ženy líderky
- 11 Konferencia „Ženy do voza aj do koča“
- 12 Význam mlieka vo výžive ľudí
- 17 Regionálna mládežnícka konferencia v Trenčíne
- 20 Návšteva na Slovensku z Európskeho združenia agroturistiky
- 22 Sumár z účasti na PREPARE GATHERING
- 24 PREPARE AISBL
- 25 Európsky parlament
- 26 Malokarpatská vínná cesta
- 28 Vidiek v centre pozornosti
- 30 Čo sme si navarili to si ... doc.
- 32 Malokarpatský región vystavoval na Agrokomplexe 2016
- 33 Jak jsem (ne)založil malou farmu
- 35 Nech žije byrokracia!
- 36 Salaš v Pružine opäť mal krásnu prezentáciu
- 38 Malé farmy v Čechách i na Slovensku ožívajú
- 40 Pozvánka na IX. Fórum Vidieckeho parlamentu na Slovensku

TRENČIANSKY
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ

—
VYŠLO S PODPOROU TSK

náš vidiek

Ročník: XIII.

Číslo: 3/2016

ISSN: 1339-1542

Vydavateľ:
Občianske združenie
Vidiecky parlament na Slovensku
Kapitulská 13
974 01 Banská Bystrica
mobil: 0915 446 538
e-mail: vipa@vipa.sk
www.vipa.sk

Vychádza štvrťročne pre vnútornú
potrebu organizácie. Nepredajné.

Náklad: 1000 ks

Uzavierka nasledujúceho čísla:
20. novembra 2016

Redakčná rada:
Ing. Mária Behanovská,
doc. Ing. Miroslav Habán, PhD,
Ing. Karol Herian, CSc

Grafická úprava a ilustrácie:
Ing. arch. Pavol Borodovčák

Tlačiareň:
Róbert Jurových – NIKARA, Krupina
Neprešlo jazykovou úpravou.

Foto na titulnej a na druhej strane obálky:
Kultúrny a spoločenský program po
vyhodnotení súťaže Líderka roka 2016
v Uhrovci, **foto Alena Borszéková**

Dostáva sa Vám do rúk tretie číslo Nášho vidieka.

Tí čo sme sa osobne zúčastnili osláv svetového dňa vidieckych žien v Uhrovci. Konferencie „Ženy do voza aj do koča“, doznieva v nás celá tá úžasná atmosféra, množstvo zážitkov a emócií.

Deň rozdelený na odborné témy, ktoré nás zaujímajú. Výber lektorov ktorí

nie sú len lektori, ale aj ľudia s veľkým srdcom zapálený pre svoju prácu. Pani starostka Zuzana Máčeková so svojím tímom, ktorí pracujú ako švajčiarske hodinky. Rodný dom L. Štúra a A. Dubčeka, uhrovecké múzeum.

Atmosféru nabitú pozitívnou energiou umocnila prítomnosť pána župana Jaroslava Bašku, pani poslankyne NR Anny Verešovej, poslankyň krajského zastupiteľstva, starostiek, starostov i iných vzácných ľudí. Zruční remeselníci a remeselníčky ukazovali svoje umenie. Nezabudnuteľný večerný kultúrny program. Naše kultúrne dedičstvo je klenot, ktorý si vážne a zachovávajme.

Veľké ďakujem patrí všetkým čo priložili ruku k dielu.

V projekte „Cesta mladých k Vidieckemu mládežníckemu parlamentu“, pokračujeme. Tento projekt bol podporený z dotácie Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR „Programy pre mládež 2014 – 2020“, ktorú administruje IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže. Veľmi zaujímavá a plodná bola konferencia v Trenčíne. A pripravujeme záverečnú konferenciu 25.-26. novembra v Sliači.

Oslávili sme spolu 25. výročie založenia Slovenského zväzu vidieckej turistiky a agroturistiky (SZVTA), kde sme sa stretli po mnohých rokoch s priateľmi, ktorí aj odborne vyrástli v radoch Vidieckeho parlamentu.

Dobrá práca zahraničného výboru sa neobišla bez pozornosti na konferencii v Albánsku.

Viacere aktivity o ktorých chceme písať sa nám ani nezmestia do tohto čísla.

Čaká nás ešte veľa práce do konca roka, významných akcií a aktivít.

- Slávnostné vyhodnotenie súťaže TOP AGRO a Najkrajší chotár 27. 10. 2016 v Gbeľanoch.
- Predstaviť Líderky 2016 na národných oslavách svetového dňa potravín 4. 11. 2016 v Nitre.
- Deň vidieka v Národnej rade 23. 11. 2016.
- Workshop sociálne inovácie na medzinárodnej konferencii Dunajskej stratégie 23. 11. 2016
- Sociálna inovácia je základným kameňom inovatívnych spoločností a rozhodujúce je vysporiadať sa ako s demografickými zmenami a začlenenia budúcich generácií.
- 25. – 26. 11. 2016 Konferencia „Cesta mladých k Vidieckemu mládežníckemu parlamentu“.
- IX. Fórum VIPA SK

Blíži sa nám advent. Treba sa nám aj stíšiť a pripraviť sa na radostné sviatky.

Redakcia

Vidiecka žena roka – Líderka 2016

Vyhodnotenie súťaže

V rámci svetového Dňa vidieckych žien sa konal 15. ročník súťaže Vidiecka žena roka – Líderka 2016. Pod záštitou europoslankyne Jany Žitňanskej a župana trenčianskeho samosprávneho kraja Jaroslava Bašku v spolupráci s partnermi súťaže 14. 10. 2016 v Uhrovci.

Niekedy musíme vynaložiť úsilie, ak chceme ísť cestou dobra a lásky. Ten, kto sa nenechá odradiť počiatočnými ťažkosťami, dočká sa ovocia svojho konania. Dôležitá je voľba. Prvý krok akou cestou sa vydáme.

hore: Otvorenie – Zuzana Maceková, starostka Uhrovca a Mária Behanovská; **dole:** Župan Jaroslav Baška, Z. Maceková a zástupca Okresného úradu Trenčín; *foto Andrea Šebeňová*

VÝSLEDKY SÚŤAŽE:

žena – aktivistka: Ing. Ľudmila Eva Kmeťová

žena – politička: Mgr. Zuzana Nebusová

žena – podnikateľka: Ing. Helena Petrusová

žena – remeselníčka: Mária Mizeráková

ŽENA AKTIVISTKA

Ing. **Ľudmila Eva Kmeťová**, Košúty, 68 rokov
Vykonáva funkciu predsedníčky ZO Jednoty dôchodcov Slovenska v Košútoch. Členovia tejto organizácie sú veľmi aktívni, pod jej vedením každý mesiac organizujú nejakú akciu či už vzdelávaciu, kultúrnu alebo športovú.

Študuje na Univerzite tretieho veku.

Je členkou miestnej akčnej skupiny „DUDVÁH“ ako jeden zo zástupcov obce Košúty, aktívne sa zúčastňuje zasadnutí k aktuálnej problematike.

Venuje sa športovo-kultúrnemu a sociálnemu využitiu obyvateľov obce Košúty.

Založila športový klub HARMÓNIA, v ktorom pracuje ako cvičiteľka, venuje sa relaxačným cvičeniam a rytmickej gymnastike.

Vlastní preukaz cvičiteľa rytmickej gymnastiky a osvedčenie o absolvovaní kurzu športovej a rekondičnej masáže.

Pod jej vedením sa kolektív mladších a starších žien zúčastnil v roku 2015 ako aktívne cvičenky na XV. Svetovej gymnastre v Helsinkách.

Mgr. Zuzana Nebusová *foto Andrea Šebeňová*

ŽENA POLITIČKA

Mgr. **Zuzana Nebusová**, Spišské Tomášovce, 49 rokov, 2 deti

Je starostkou obce Spišské Tomášovce už 22 rokov. Počas svojho starostovania sa sociálnym prístupom k ľuďom pričinila o zvýšenie životnej úrovne marginalizovanej rómskej komunity, kde je v súčasnosti zlepšený štandard bývania. Komunikácia medzi starostkou a obyvateľmi obce prebieha vždy na priateľskej úrovni. Ako starostka zabezpečuje rozvoj obce predovšetkým individuálnou výstavbou a snahou vytvoriť v obci Spišské Tomášovce priestor pre mladé rodiny.

Okrem starostovania v obci je aktívnou členkou viacerých združení. Je predsedníčkou Združenia miesta a obci Spiša, predsedníčkou mikroregionálneho združenia Miloj Spiš, podpredsedníčkou

Hostia večera *foto Andrea Šebeňová*

Mikroregiónu Slovenský raj, členkou Rady a Predsedníctva Združenia miest a obcí Slovenska, členkou dozornej rady Podtatranskej vodárenskej spoločnosti. Veľa svojich aktivít v oblasti politiky a angažovanosti na základe svojich poznatkov v regionálnych združeniach a rôznych radách však musela ukončiť z dôvodu pracovnej vyťaženia. Počas svojej funkcie starostky obce vyštudovala vysokú školu a vychovala dve deti. Okrem obce zveľaďuje aj svoju domácnosť. Každá návšteva si okrem priateľskej atmosféry a dobrého pocitu často odnesie aj doma vypestovanú zeleninu alebo záväraninu, ktorú s láskou osobne pripraví.

Vystúpenie divadelného súboru Rozmarín z Bošácie *foto Alena Borszéková*

ŽENA PODNIKATEĽKA

Ing. **Helena Petrusová** konateľka Agrokarpaty, s.r.o., Plavnica, 43 rokov, 2 deti

Je uznávanou líderkou v MAS „Horný Šariš – Minčol“, v maximálnej miere podporuje zamestnanie ľudí v poľnohospodárstve – žien v pred dôchodkovom a dôchodkovom veku, ako aj mladých ľudí, študentov žijúcich na vidieku – v obciach Plaveč, Plavnica, Kozelec, Šambron, Hromoš v okrese Stará Ľubovňa, čím zabezpečuje pracovné miesta v regióne a snaží sa, aby slovenský vidiek prežil.

Vytvára možnosť realizácie exkurzií a odborných praxí vo výrobných podmienkach – pestovanie a spracovanie liečivých rastlín z domácej produkcie.

Vytvára priestor pre riešenie diplomových prác študentov SPU v Nitre, UVLFM v Košiciach a Farmaceutickej fakulty UK v Bratislave,

Podieľa sa na vývoji a inovácii zdraviu prospešných produktov – originálnych bylinných čajov a prípravkov z liečivých rastlín z ekologicky čistého prostredia Pienin a Zamaguria, ktoré patria k najobľúbenejším produktom na slovenskom i českom trhu. Výrobky majú certifikáty Bio-Naturalis, Značka kvalita SK-Gold, ISO SGS 22000,

Mária Mizeráková foto Alena Borszéková

ŽENA REMESELNÍČKA

Mária Mizeráková, dôchodkyňa Pobedim, 66 rokov, 2 deti

V roku 1995 začala učiť v Mestskom kultúrnom stredisku v Novom Meste nad Váhom základy paličkovanej čipky. Ďalší kurz bol pre pokročilých. Každoročne sa tieto kurzy opakovali.

V tomto roku dostala pozvanie na založenie prvého ročníka Festivalu Slovenskej paličkovanej čipky od Mgr. Kostelníka z Prešova. V roku 2004 bola spoluzakladateľkou Cechu čipkárov Slovenska so sídlom v Novom Meste nad Váhom, kde je cechmajsterkou.

Od tohto roku je vedúcou rómskeho súboru Romalo Kellen z Pobedima s ktorým sa zúčastnila na dvoch ročníkoch Folklórneho festivalu v Nových Zámkoch.

Od roku 2009 pracuje v združení Tradičné umelecké remeslá. Dvadsať rokov účinkovala vo folklórnom súbore Pobedimčan.

Eva Kurjaková foto Alena Borszéková

MIMORIADNE OCENENIE ŽENA AKTIVISTKA

Eva Kurjaková, Zubrohlava, dôchodkyňa, vek 69 rokov, 4 deti

Starostka obce v rokoch 1994 až 2002, spoluzakladateľka združenia obcí Babia hora aprvá predsedníčka, založila OZPláteník, vydal Slovník obce Zubrohlava a ostatných plátenníckych obcí, organizovala rôzne výstavy ručných prác, vydala Povesti spod Babej hory (2008), povesti spod Pilska (2010), príhody a povesti Bielej Oravy (2013). Založila spevácku skupinu Pláteník, zostavuje scenáre, organizuje súťažné výstavy Betlehemy Babej Hory v rokoch 2012 až 2015

Víťazky boli odmenené vecnými cenami, víkendovými pobytmi pre 2 osoby a pani Jana Žitňanská ich pozvala do Štrasburgu.

Kultúrny program foto Alena Borszéková

FOTO galéria

foto Alena Borszéková

Prestavujú sa ženy líderky

Ing. Ľudmila Eva Kmetová – žena aktivistka – líderka 2016

Pri prijatí prvej informácie, o konaní sa 15. ročníka súťaže Vidiecka žena roka – Líderka 2016 v Uhrovci v rámci svetového Dňa vidieckych žien som sa potešila, že konečne navštívim Uhrovec, pozriem si múzeum národovca Ľudovíta Štúra a stretnem mnoho priateľov po dlhšej dobe.

Po nejakom čase začal byť záujem o moju osobu, o môj životopis a nakoniec som sa dozvedela o mojej nominácii na Líderku 2016 v kategórii žena aktivistka. Úprimne ma to potešilo, že moja rodná obec Košúty vie o mojej činnosti a že si ju váži. Viem však, že takýchto žien ako ja je po celom Slovensku veľmi veľa a každá by mohla byť nominovaná. Z môjho okolia poznám hneď 3 ženy.

Naraz báb zásah do čierneho a ja som sa dozvedela, že v kategórii žena aktivistka mi bolo pridelené I. miesto. Je mi veľmi ľúto, že som nemohla navštíviť Uhrovec, prevziť si toto pre mňa veľmi významné ocenenie, zabránil tomu veľmi vážny zápal priedušiek.

Tak si už vyše týždňa ležím v posteli a v mysli si premietam všetky moje doterajšie aktivity.

Celý život sa držím hesla, ktoré hovorieval dnes už môj nebhý otecko „ak chceš ľudí zapaľovať, ty

sám musíš horieť“ a tak ja už horím od čias pionierskej organizácie. Mám rada ľudí, avšak práca s nimi a pre nich je niekedy veľmi zložitá. Moje aktivity v rodnej obci začali už v mladosti, chodila som recitovať na rôzne spoločenské udalosti, viedla som folklórnu tanečnú skupinu, divadielko malých javiskových foriem, dobrovoľníčila som v Slovenskom červenom kríži. V duchu nášho motto na stužkovom pozdrave “Preraziť belasí príklop oblohy a ísť ďalej. Čo je ďalej???” som z rodnej obce odišla za hľadaním toho, čo je ďalej. Ukončila som vysokoškolské štúdium na SPU PEF v Nitre a dala sa do služieb poľnohospodárstva v Bratislave na generálnom riaditeľstve VJH SLOVOSIVO – neskôr štátny podnik, kde som pracovala 22 rokov. Prišla „nezná“ a všetci vieme, čo nasledovalo s našim vyspelým poľnohospodárstvom, odišla som z jeho služieb aj ja. Pracovala som v rôznych pracovných pozíciách, až naraz prišiel dôchodok. V tom čase začali chorľaviť moji rodičia, tak som sa z Bratislavy vrátila do rodnej obce Košúty. Počas môjho aktívneho pracovného života som mala veľa záujmov, či už na poli kultúry, športu, turistiky, jazykového vzdelávania, čo Bratislava ponúkala. Aby som s ňou nestratila kontakt a informácie začala som v roku 2007 študovať na Univerzite tretieho veku.

Stala som sa členkou miestnej akčnej skupiny „DUDVÁH“ ako jedna zo zástupcov obce Košúty. Je to občianske združenie skladajúce sa z 12 obcí Galantského okresu.

Na dedine je to iné, ak chceš nejaký zážitok aspoň raz za mesiac, tak si ho musíš zorganizovať. Začala som cvičiť so ženami rytmickú gymnastiku a v rámci týchto cvičení sme nacvičili hromadnú skladbu pre telovýchovné sokolské slávnosti v Trenčíne 2010, následne sme nacvičili ďalšiu hromadnú skladbu, s ktorou sme boli na Vsesokolskom slete v Prahe 2012. S touto skladbou sme sa zúčastnili v roku 2013 na Turneste v Manheime – Nemecko, v roku 2015 na 15. svetovej Gymnaestráde v Helsinkách – Fínsko, v roku 2016 na festivale Del Solle v Riccione v Taliansku a na festivale Golden Age v Slovinsku.

V súčasnosti sa začína s nácvičkom novej hromadnej skladby pre Vsesokolský slet Praha – 2018. Tešíma, že toto cvičenie oslovilo aj iné ženy. Len je škoda, že všetky náklady si musia cvičenky hradiť samy, respektíve hľadať sponzorov.

V roku 2014 sme v obci založili ZO Jednoty dôchodcov Slovenska, ktorá má t. č. už 71 členov. Máme zostavený plán akcií na každý mesiac a každý štvrtok máme „večer jubilantov“. Organizujeme prednášky s rôznym zameraním, burzu obnoseného šatstva Na akcii „to mi dala záhrada“ sa prezentujú jednotlivci svojimi záhradníckymi výpestkami, športové aktivity organizujeme v rámci „Dňa rodiny“, večer pekných melódii a hovoreného slova pod názvom „Spomienky“ je doplnený výstavou dopestovaných chryzantém. Najkrajšia býva akcia

„Radostný večer, večer očakávaní“, ktorú organizujeme vo vianočnom čase.

V najbližšom čase sa chystám osloviť mladé ženy v dedine, aby sa zapájali vo väčšej miere do spoločenských aktivít, chcem ich angažovať a pomôcť im pri založení svojho klubu.

Veľa času venujem starostlivosti o moju maminu, ktorá je od r. 2013 po mozgovej príhode, svoj čas si musím zosúladiť s jej potrebami a časovými možnosťami súrodencov, ktorí sú do tejto opatery tiež zapojení.

Na záver by som chcela ešte raz poďakovať členom výberovej komisie za moje hodnotenie, chcem poďakovať najmä predsedníčke o.z. Vidiecky parlament Ing. Marienke Behanovskej za jej čas, a energiu ktorú venuje práci tohto občianskeho združenia.

Mgr. Zuzana Nebusová,
žena politička

V prvom rade chcem poďakovať za ocenenie, veľmi ma to potešilo a zároveň aj povzbudilo v mojej práci v samospráve, združeniach, ale aj v súkromí. Keďže funkciu starostky beriem ako koníček a sú za mnou výsledky, ktoré práve Vidiecky parlament na Slovensku ocenil. Samozrejme ako platí že doma nikto nie je prorokom o to úprimnejšie je, pokiaľ ocení niekto druhý náročnú prácu, ktorú vykonávam 22 rokov.

Ak človek robí prácu s láskou, úprimnosťou a úsmevom, tak sa mu aj darí. Hovorila, že som prísna, ale spravodlivá a možno aj preto má občania zvolili šiesty krát do funkcie starostky obce. Tvrdia, že som wolkoholik, ale rada aj relaxujem pri práci v záhrade, zavaráním, ale so svojimi zvieratkami.

Prajem veľa pozitívnej energie a úsmevu na tvári všetkým ženám Slovenska.

foto Alena Borszéková

E. Kurjaková uprostred. foto A. Borszéková

Eva Kurjaková – mimoriadne ocenenie, žena aktivistka

V predošlom roku sme sa podieľali na organizovaní podujatia Líderka 2015. V tomto roku 2016 sme sa zúčastnili na Líderke 2016 v Uhrovci a boli sme nielen účastníkmi, ale tak trochu aj pozorovateľkami. Zaujímalo nás, ako bude prebiehať tohtoročná oslava vidieckych žien na inom mieste, v inom kraji a v inej obci.

Program Svetového dňa vidieckych žien bol pestrý, ako každý rok. Po informačnom seminári Spracovanie mlieka a predaj z dvora a workshopu k projektu Rodový rozpočet v samospráve na pomoc a poradenstvo ženám zažívajúcim násilie nasledoval spoločenský večer spojený s vyhlasovaním výsledkov súťaže Vidiecka žena roka – Líderka 2016.

Na podujatí v kultúrnom dome v Uhrovci sme sa stretli s Líderkami roka 2015. Po roku to boli veľmi milé stretnutia, akoby sa stretli starí známi. Obdivovali sme remeselníkov, ktorí tu predstavovali svoje výrobky. Mne osobne padli do oka drotárske výrobky, kraslice pani Ľudmily Bátorovej a starobylá technika sieťovania, ktorú

tu predstavila a predvádzala vlnajšia líderka 2015 v kategórii remeslá, pani Božena Tomanová. Aké bolo moje príjemné prekvapenie, keď som si ich výrobky našla medzi darčekom pre Líderku 2016.

Obdivovali sme nápaditosť a pestrosť výzdoby v sále, kde sa podujatie konalo, krásne ručné práce uhroveckých žien. Vidieť, že si pani starostka obce Uhrovec Ing. Zuzana Mačková a jej pomocníčky a pomocníci z obce dali záležať, aby svoju obec a svoj región predstavili v čo najlepšom svetle. To sa im naozaj podarilo. Tak tiež kultúrny program bol pestrý, od vystúpenia najmenších, po dospelých Uhrovčanov a ostatných folklórnych skupín z Bukoviny, Veľkých Chlievan, Bošáče a Novák.

Zo stretnutia vidieckych žien sme odchádzali plní dojemov, mali sme o čom hovoriť celou vyše dvojhodinovou cestou domov. Načerpali sme nové inšpirácie, nové nápady na skvalitnenie podujatí nášho občianskeho združenia ZUBOR v Zubrohlave.

Ja osobne veľmi chcem poďakovať všetkým organizátorom, hlavne Vidieckemu parlamentu na Slovensku vedenému pani Máriou Behanovskou. Spomínam si, že sme sa prvý raz osobne stretli pred desiatimi rokmi v roku 2006 práve u nás, v Zubrohlave, kde sme v tom čase s Vidieckym parlamentom na Slovensku a VOKOU zastúpenom Ingrid Bernátovou organizovali Líderku 2006

Z celého srdca chcem pri tejto príležitosti poďakovať všetkým za darčeky, ktoré som dostala ako súčasť mimoriadneho ocenenia mojej dlhoročnej dobrovoľníckej práce. Za krásne knihy, krásne medovníkové srdiečko a pokúšku z remeselnej dielne z Rajca, za srdcu milé darčeky od pani remeselníčiek Bátorovej a Tomanovej, za možnosť pobytu v Kolibe Papradno, za kozmetiku od Oriflame a hlavne za krásne zážitky z celého podujatia. Z celého srdca ďakujem a prajem veľa takých úspešných ročníkov, ako bol ten v Uhrovci.

Veľká vďaka!

Líderky

ING. MÁRIA BEHANOVSKÁ

Konferencia „Ženy do voza aj do koča“

ktorá sa konala preto, aby sme si pripomenuli Svetový deň vidieckych žien a ocenili víťazky súťaže Vidiecka žena roka – Líderka 2016.

Konferenciu sme otvorili Informačným seminárom. Spracovanie mlieka a predaj z dvora, ktorý organizovala Regionálna anténa Národnej siete rozvoja vidieka SR pre Trenčiansky kraj. Jednou z prednášok Význam mlieka vo výžive ľudí predniesol Ing. Karol Herian, CSC., Žilina.

Chov hospodárskych zvierat, výroba produktov, predaj z dvora, agroturistika s praktickými skúsenosťami, lektorka Anna Beníková, SHR

Výroba výrobkov a syrov z ovčieho mlieka, predaj z dvora, Oľga Apoleníková, SHR

Po ukončení informačného seminára sme pokračovali workshopom k projektu Rodový rozpočet v samospráve na pomoc a poradenstvo ženám zažívajúcim násilie. Prednáškou Rodovým rozpočtom obcí a miest pomôžeme znížiť násilie, lektorka doc. Ing. Viera Petrášová, CSC.

Ostatné prednášky uverejníme v budúcom čísle.

Od 17:00 hod. sme otvorili slávnostný večer s kultúrnym programom.

Kultúrny program po informačných seminároch. foto Alena Borszéková

Informačný seminár Karola Heriana.

Líderky

Význam mlieka vo výžive ľudí

Možno mnoho ľudí problematika zdravej výživy prostredníctvom mliečnych výrobkov nezaujíma a možno mnohí považujú mlieko a celú problematiku s tým súvisiacu za zveličovanie a propagáciu mlieka, no nie je tomu tak vo vyspelých krajinách a nemalo by to byť ľahostajné ani u nás.

Mlieko a mliečne výrobky majú pre zdravie národa a aj v samotnej výžive ľudí svoje nezastupiteľné zastúpenie. Okrem toho, už samotná produkcia mlieka má aj širší celospoločenský prínos a to vo využití lúk a pasienkov, v zamestnanosti ľudí na vidieku a v samotnej krajinotvorbe, pri rozvoji agroturistiky atď. Z týchto dôvodov sa celosvetovo venuje zvýšená pozornosť práve rozvoju mliekarstva.

Význam mlieka vo výžive ľudí bol zdôraznený i vznikom Svetového dňa mlieka. Jeho poslaním nie je obchodná reklama mlieka, ale pripomenutie si prínosu mlieka a mliečnych výrobkov pre zdravie ľudí. Celosvetovo sa oslavuje vždy v tretí utorok v mesiaci máj, no tento sviatok a zvlášť jeho poslanie by malo platiť počas celého roka. Jeho hlavným poslaním je:

- pomoc ľuďom pri riešení jeho zdravotných problémov a pri zlepšovaní stravovacích návykov,
- účinnejšie presadzovať zdravú mliečnu výživu najmä u mládeže na školách,
- viac využívať také technológie spracovania mlieka, ktoré neznižujú ich výživné a ani zdravotné účinky mliečnych výrobkov
- úloha pre nás: Zvýšiť spotrebu mlieka a mliečnych výrobkov na európsku úroveň.

Prínos mlieka a mliečnych výrobkov pre výživu a zdravie ľudí je všeobecne známy. Mlieko a mliečne výrobky sú dôležité zvlášť pre deti i pre dospelých ľudí. Mlieko a mliečne produkty obsahujú totiž nutrienty, významné zvlášť pre vývoj detského, ale i dospievajúceho a staršieho organizmu. Esenciálne aminokyseliny sa zas významne podieľajú pri raste organizmu. Biologická hodnota mliečnych bielkovín je najvyššia zo všetkých potravín a až 90 % sa využije v prospech organizmu. Už 1 liter plno-

tučného mlieka nám z dennej spotreby nahradí až 40 % bielkovín, 32 % tuku, 12 % cukrov, až 120 % vápnika a veľkú časť vitamínov. Z pohľadu zdravia je v odbornej literatúre dokázané, že so stúpajúcou spotrebou mlieka a mliečnych výrobkov klesá aj možnosť výskytu metabolických syndrémov a aj celý rad ďalších onemocnení.

Za posledné roky sa na Slovensku žiaľ nepodarilo podstatnejšie zvýšiť výrobu a ani spotrebu mlieka a mliečnych výrobkov. Na Slovensku podstatne klesla spotreba mliečnych výrobkov a nedosahuje ani základnú odporúčanú spotrebu. Celkovo sa konzumuje iba 75 % odporúčaných mliečnych výrobkov, a konzumného mlieka iba 52 %.

SITUÁCIA V MLIEKARSTVE V ZAHRAŇIČÍ

Zo štatistík Medzinárodnej mliekarskej federácie vyplýva že celosvetovo sa v roku 2015 vyprodukovalo 802 miliónov ton mlieka a ročný nárast produkcie bol 3,3 %. Najviac mlieka vyrobili v Ázii až 28 %, v Európe 24 % a v Severnej a Strednej Amerike 11 %. Pritom najviac mlieka, až 46 % sa spotrebovalo priamo u producentov. Odhaduje sa, že až 46 % mlieka sa spotrebúje na výrobu syrov. Pritom najviac syrov sa vyrobí v Európe a to až 51 % zo všetkých syrov a Severnej a Strednej Amerike 30 %. Veľmi málo syrov sa vyrába v Ázii (6 %), v Afrike (2 %) i v Oceánii (3 %). Z toho potom vyplýva, že aj najväčší exportér syrov na svete je Európska únia, ktorá v r. 2015 vyviezla až 607 tis. ton a USA 291 tis. ton. Najviac syrov sa dováža do Ruskej federácie, hoci v posledných rokoch tam podstatne klesol dovoz (z 254 tis. ton na 143 tis. ton) a do Japonska (184 tis. ton). Zas u masla je to tak, že najväčší výrobca je Nový Zéland (338

tis. ton) a až podstatne menej EÚ (157 tis. ton). Pri dovoze je zas najväčší dovozca Ruská federácia, kde zas podstatne klesol dovoz (zo 108 na 68 tis. ton) a Čína (50 tis. ton). U sušeného odstredeného mlieka je najväčší výrobca zas Európska únia (573 tis. ton) a USA (421 tis. ton). Najviac sušeného odstredeného mlieka dováža Mexiko (178 tis. ton) a Čína (172 tis. ton).

Európska únia má tiež pravidelný nárast produkcie mlieka i celej mliekarskej výroby. Pre producentov mlieka je však náročné znížovanie nákupných cien za posledné dva roky. V r. 2015 bola priemerná nákupná cena mlieka 30,47 Eur za 100 litrov mlieka. Na Slovensku bola v tom čase nákupná cena v EÚ 27,4 Eur/100 l mlieka. Nízke nákupné ceny veľmi nepriaznivo ovplyvňujú chov dojníc a preto sa intenzívne hľadajú cesty ako sa dať znížiť náklady. Východisko sa hľadá vo zvýšenej výrobe najmä syrov, ktoré sa dajú lepšie speňažiť. Medzi najväčších výrobcov syrov v EÚ patrí Nemecko 26,2 %, Francúzsko 20,4 %, Taliansko 11,2 %, Holandsko 8,8 % a Poľsko 8,1 %. Tie štáty vyrobia

až 74,4 % syrov v Európskej únii. Slovensko v rámci EÚ vyrobí len 0,4 % syrov. S vysokou výrobou syrov súvisí i ich vysoká spotreba. Najvyššia spotreba syrov v EÚ je v Grécku a to vyše 28 kg/osobu a rok, potom vo Francúzsku 26 kg, Island 26 kg, Fínsko 25 kg, Nemecko 25 kg, Dánsko 24 kg. Po porovnanie v ČR je spotreba 16,6 kg a u nás spolu s tvarohom a tavenými syrmí iba 11,2 kg.

V EÚ sa v r. 2015 vyrobilo 9 900 tisíc ton syrov a z toho bola priemerná spotreba 18,8 kg/obyvateľa a rok. Masla sa v EÚ vyrobilo 2 200 tis. ton a jeho spotreba v r. 2015 bola 4,0 kg/obyvateľa a rok. V budúcnosti rokoch do r. 2025 sa očakáva ďalší nárast dodávok mlieka až na 13,5 miliárd výroby a tiež i spotreby, zvlášť syrov.

Slovenská republika je v spotrebe mliečnych výrobkov hlboko pod priemerom v EÚ. V r. 2010 bola spotreba v jednotlivých výrobkoch v kg/osobu a rok v EÚ/SR nasledovná: konzumné mlieko 96,7/53,4 kg, kyslomliečne výrobky 20,3/13,2 kg, syry 19,1/9,2 kg a maslo 4,2/3,0 kg na osobu a rok. Z tohto porovnania je vidieť, že Slovensko výrazne zaostáva nielen vo výrobe, ale i v spotrebe všetkých mliečnych výrobkov a bude potrebné to aj na u nás podstatne výraznejšie riešiť.

SITUÁCIA V MLIEKARSTVE NA SLOVENSKU

Súčasný stav poľnohospodárstva a potravinárstva na Slovensku možno charakterizovať nasledovne:

- Slovenská republika bola pred štvrtstoročím potravinovo sebestačná a v súčasnosti sa dováža do SR potraviny za viac ako miliardu eur ročne,
- v SR za 25 rokov ubudlo až 73 % pracovných miest v poľnohospodárstve a v potravinárstve (v EÚ iba 31 %),
- Slovensko má obrovský nevyužitý potenciál v poľnohospodárstve a v potravinárstve (nevyužitá pôda i nevyužitá pracovná miesta),
- potraviny sa stávajú celosvetovo čím ďalej tým viac strategickou surovinou.

Od r. 1990, keď začali u nás veľké hospodárske zmeny, zo Slovenska, ktoré bolo i v mliečnej výrobe sebestačné a 30 % produkcie sa vyvážalo, sme sa stali nesebestačnými a ostali sme závislí na dovoze i mlieka. Od r. 1990 sa do r. 2015 znížil celkový

Mliečne výrobky.

.....

počet dojníc na 142 tis. kusov, t.j. zníženie o 72,7 %, Vďaka zvýšenej dojivosti (6750 l/rok) sa produkcia mlieka dosiahla 924 tis. ton, čo je zníženie o 53,7 %. Podobne sa za uplynulé obdobie znížovala i výroba jednotlivých druhov mliečnych výrobkov a to výroba konzumného mlieka o 31,6 %, syrov o 41,2 %, masla o 8 a sušeného mlieka až o 93,4 %. Za uplynulé obdobie sa zvýšila iba výroba kyslomliečnych nápojov o 186 % a výroba smotany o 178 %.

Pomerne najmenšie zmeny v počtoch zvierat sa za posledné roky zaznamenal u oviec a kôz. Spotreba mliečnych výrobkov z týchto zvierat je stále iba nepatrná a to iba 1,7 kg na osobu a rok (v štátoch EÚ je to až 6,0 kg). V poslednom čase je však badať postupný zvýšený záujem o ich chov a aj o výrobu mliečnych špecialít.

Najväčšie nepriaznivé zmeny po r. 1990 nastali však v podstatne zníženej spotrebe základných mliečnych výrobkov, čo má veľký dopad i na zdravie nášho obyvateľstva. I keď sa v posledných rokoch trochu situácia v spotrebe stabilizuje a neklesá, celkový negatívny dopad v konzumácii mliečnych výrobkov je veľmi veľký. Všetky v r. 1990 bola celková spotreba mlieka a mliečnych výrobkov až 240 kg/obyvateľa a rok, v súčasnosti je iba 165 kg. (Pre porovnanie s ČR kde je spotreba vyšie 280 kg a v EÚ je to vyšie 320 kg/obyvateľa a rok). Za uvedené obdobie klesla najmä spotreba konzumného mlieka o 56,4 % a masla o 50 %. Zvýšenú spotrebu zaznamenali najmä kyslomliečne výrobky a čiastočne i syry. Zvýšená spotreba je však zabezpečovaná dovozom najmä z ČR.

Možnosti využitia mlieka a mliečnych výrobkov sú veľmi mnohoraké:

- Máme obrovský sortiment mliečnych výrobkov priemyselne i farmársky vyrobených mliečnych výrobkov. Je potrebné si vybrať pre každú vekovú i zdravotnú skupinu ľudí to, čo je najlepšie pre jeho zdravie!
- Viac využívajme i naše mliečne výrobky z ovčieho i kozieho mlieka!
- Nedajme sa zlákať lacnými mliečnymi výrobkami, ktoré sú prevažne iba analógy mlieka.

Aj pre samotných spotrebiteľov platia aspoň niektoré základné odporúčenia:

- Dbáť na zdravú mliečnu výživu
- Nakupovať iba mliečne výrobky s najnižším teplotným ošetrovaním.
- Tekuté výrobky kupovať a iba čerstvé a udržiavať ich v chlade.
- Pravidelne konzumovať probiotické mliečne výrobky.
- Nekonzumovať čerstvé, nevykysnuté syry, ale iba vykysnuté a vyzreté.

Zvýšiť sortiment a množstvo mliečnych výrobkov v školských zariadeniach

- V školských jedálniciach a bufetoch zvýšiť sortiment ml. výrobkov – najmä probiotických mliečnych nápojov, syrov, ochutených mliek, kokteílů, ...
- Spestriť sortiment jedál o prídavky mlieka a syrov napr. do polievok, omáčok, príloh, šalátov

Aktuálne odporúčenia k zlepšeniu súčasného stavu

Z uvedeného prehľadu situácie v spotrebe mliečnych výrobkov v zahraničí a u nás a vzhľadom na skutočné ohrozenie zdravia našich ľudí pri nedodržaní ani minimálnej spotreby odporúčaných dávok mliečnych výrobkov, je zvlášť v tomto období potrebné sa hlbšie zamyslieť nad poslaním Svetového dňa mlieka:

- pomoc ľuďom pri riešení ich zdravotných problémův a pri zlepšovaní stravovacích návykov,
- účinnejšie presadzovať zdravú mliečnu výživu najmä u mládeže na školách,
- zvýšiť spotrebu mlieka a mliečnych výrobkov v SR v prepočítaní na mlieko aspoň na 220 kg/osobu/rok.

Dlhodobé a strategické ciele:

- postupne obnoviť slovenskú potravinovú sebestačnosť a konkurencieschopnosť,
- podporovať aktivity na zvýšenie domácej spotreby zdravých potravín a mliečnych výrobkov a to i v rámci školského stravovania na odporúčané dávky spotreby,
- zvýšiť záujem mladých ľudí o prácu v poľnohospodárstve, v krajinotvorbe, i v agroturistike,
- lepšie chrániť a využiť domáce zdroje – nevyužitú pôdu a nezamestnaných ľudí,
- zjednodušiť platnú legislatívu na ľahšie a rýchlejšie využitie a spracovanie domácich surovín.

Doporučované zámery pre slovenské mliekarstvo:

- zvýšiť podiel slovenských mliečnych výrobkov v obchodnej sieti na vyšie 50 %,
- zabrániť dovozu mlieka a mliečnych výrobkov za dumpingové ceny a zvýhodniť podporu domácej živočíšnej výroby,
- vo veľkovýrobných podmienkach podporovať koncentráciu a špecializáciu základných mliečnych výrobkov a na úrovni regiónov podporovať rozvoj výroby
- regionálnych mliečnych špecialít a tradičných výrobkov,
- viac využívať také technológie spracovania mlieka, ktoré neznižujú ich výživné a ani zdravotné účinky mliečnych výrobkov,
- spracovanie mlieka orientovať na výrobu našich tradičných i nových mliekarenských výrobkov, podporovať vytváranie odbytových družstiev a tieto výrobky i exportovať do zahraničia.

ZÁVER

S odstupom času a doterajšej praxe vyplýva, že je potrebné prehodnotiť súčasný vývoj vo výžive ľudí a postupne robiť zásadné opatrenia i v poľnohospodárstve v potravinárstve a aj v mliekarenskej výrobe. Je potrebné sa poučiť z chýb minulosti a hľadať dostupné východiská zo súčasnej nepriaznivej situácie. Slovensko má predsa bohaté tradície i podmienky na oživenie živočíšnej výroby a na rozvoj potravinárskej i mliekarenskej výroby. Nemôžeme sa predsa spoliehať iba na dovoz potravín, ale treba robiť to, čo vo vyspelých štátoch a to je

Na syrárskej súťaži.

.....

využitie a zveľaďovanie vlastných zdrojův a vlastnej krajiny. Máme predsa všetky predpoklady, aby sme sa znova zaradili medzi krajiny, ktoré sú potravinovo sebestačné a dokážu vyrábať a aj konzumovať zdravé potraviny v potrebnom množstve. Mlieko a mliečne výrobky všade vo svete patria medzi významné potraviny z hľadiska výživy a zdravia a vo vyspelom svete ich konzumácia je dvoj až trojnásobne vyššia ako u nás a ľudia tam žijú zdravšie a dožívajú sa aj vyššieho veku.

Našou spoločnou snahou musí byť dosiahnutie sebestačnosti vo výrobe potravín a aj mliečnych výrobkov a najmä dosiahnutie dostatočnej spotreby mlieka a mliečnych výrobkov v záujme zdravia a to na úrovni vyspelých krajín.

Pozvánka

NA NEFORMÁLNU KONFERENCIU

Cesta mladých k Vidieckemu mládežníckemu parlamentu

KTORÚ ORGANIZUJEME V SPOLUPRÁCI S VÚC TREŇČÍN

MIESTO Trenčiansky samosprávny kraj, K dolnej stanici 7282/20A, Kongresová sála

TERMÍN 4. októbra 2016

ZÁČATOK 9:30 hod.

PROGRAM

1. Registrácia účastníkov, privítanie účastníkov, predstavenie účastníkov, oboznámenie sa s programom.
Základné informácie o projekte „Cesta mladých k Vidieckemu mládežníckemu parlamentu“ + o Vidieckom parlamente na Slovensku
2. Rozdelenie do skupín
3. Workshopy:
 - potreby mladých vidiečanov
 - navrhujeme riešenia
 - s kým dosahovať ciele
4. Prezentácia záverov jednotlivých skupín, celkové zhodnotenie, pozvánka na ďalšiu spoluprácu a Jesennú konferenciu 25. – 26.11.2016 do Sliac
5. Ukončenie 15:00 hod.

Vyplňte a pošlite návratku
do 1. 10. 2016

SPRIEVODNÉ PODUJATIA a iné prekvapenia
 Počas celej konferencie bude v priestoroch inštalovaná výstava „Kráša v nítkách a dreve ukrytá“ (paličkovaná čipka J. Fabianovej a K. Vozňarkovej a drevorezba J. Porubského)

Tento projekt bol podporený z dotácie Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR „Programy pre mládež 2014 – 2020“, ktorú administruje iuventa – Slovenský inštitút mládeže

<https://www.lovehork.com/Videcky-parlament-na-Slovensku-12054467697220/>

M. Behanovská

MÁRIA BEHANOVSKÁ

Regionálna mládežnícka konferencia v Trenčíne

Konferenciu otvoril a privítal účastníkov Ing. Milan Semanco, vedúci odboru regionálneho rozvoja Trenčín a pani Ing. Dana Gavalierova z Odboru regionálneho rozvoja, Oddelenia stratégie regionálneho rozvoja a implementácie projektov.

Po úvode nasledovala informácia o projekte „Cesta mladých k Vidieckemu mládežníckemu parlamentu“ a informácie o Vidieckom parlamente na Slovensku, o Manifeste Európskeho vidieckeho parlamentu, o priebehu predchádzajúcich konferencií v Sliacoch, Budimíre, Leviciach.

Potom nasledovala prednáška Mgr. Antona Michalica, PhD. z Občianskeho združenia MISIA MLADÝCH.

Primárnym cieľom združenia je alternatívne využitie voľného času detí a mladých ľudí, prevencia drogových závislostí a priblíženie duchovných

Lektor Anton Michalica z OZ Misia mladých.

Ing. Milan Semanco otvára konferenciu.

a kultúrnych hodnôt deťom a mladým ľuďom bez rozdielu rasy, pohlavia, jazyka, náboženstva a politickej orientácie.

Hlavnou činnosťou je poskytovanie pomoci deťom a rodinám, ktoré sa ocitli v krízovej životnej situácii, organizácia voľnočasových aktivít a dobrovoľníckeho programu.

Pán Michalica predstavil projekt, ktorý práve realizujú Pripravení na život

Projekt chce pomôcť oravským rodinám, ktoré sa nie vlastnou vinou ocitli v náročnej životnej situácii, predovšetkým vdovám s maloletými deťmi. Jednotlivé praktické aktivity projektu sú nastavené tak, aby sa deti a matky naučili lepšej komunikácii a najmä vzájomnej pomoci. Deti hravou formou a modelovými situáciami získajú základné vedomosti a zručnosti, ktoré sú potrebné pre vedenie domácnosti a riešenie bežných životných situácií dospelákov. Matky budú hľadať priestor pre zlepšenie vzťahu a motivácie detí a inšpirovať sa radami odborníkov a ďalších matiek. Spolu sa budeme snažiť o viac nezávislú, sebestačnú a fungujúcu rodinu, v ktorej jednotliví členovia budú viac navzájom spolupracovať a deti budú poznať spôsoby, ako môžu rodičom pomáhať. Tým dôjde tiež k rozvoju hodnoty spolupatričnosti a zároveň je to spôsob, ako obmedzovať zameranie jednotlivca na seba a podporovať ho smerom k prosperite celej rodiny.

Lektorka Oľga Apoleniková.

Po zaujímavej prezentácii združenia, aktivít a prístupu k mladým ľuďom sa spustila diskusia s otázkami od financovania, prístupu k práci pri pestovaní, zabezpečenia odbytu...

Ďalej nasledovala so svojou prednáškou pani Oľga Apoleniková z Pružiny.

Začala tým, že v dnešnej tzv. modernej dobe – dobe počítačov je poľnohospodárska činnosť niekde na pokraji spoločenských záujmov. Aj keď každá vospelá spoločnosť má prioritu – potravinovú sebestačnosť. O to viac ju potešilo, že Vidiecky parlament na Slovensku vidí, ukazuje cestu mladým

Účastníci konferencie počas diskusie.

a zviditeľňuje aj túto profesiu, ktorá je skôr doménou mužov ako je to aj v oblasti iných vysoko postavených riadiacich postov, o farmárčení, rodinných farmách a o dôležitosti potravín. Potraviny svojim zložením ovplyvňujú stavbu a funkčnosť nášho tela. Je to ako pri stavbe domu – ak ho postavíme len z mokrého piesku a bez základov – zrúti sa ako domček z karát. Rovnako je to aj s potravinami, ktoré si kladíme do košíka pri nákupe – buď si svoje telo (telá našich najbližších) budujeme zdravými, funkčnými a živými potravinami. Alebo „vďaka“ nefunkčným mŕtvym potravinám si vlastnoručne búrame svoj dom a aj dom tých, ktorých máme najradšej. Som veľmi hrdá na to, že s mojím

Diskusia lektorov počas prestávky.

kolektívom vyrábame potraviny – ovčie syry bez GMO, konzervantov, stabilizátorov a emulgátorov. Naše syry sú 100% Slovenským výrobkom. Teším sa z každého nového zákazníka, ktorý má znalosť o mŕtvych a živých potravinách. Vysvetlila ako treba začať a byť iný, nekopírovať, nenapodobňovať.

Spontánne v kole otázok a odpovedí sa prihlásil do diskusie Jozef Húska, vedec, manažér, vysokoškolský pedagóg, človek s nadhľadom.

Príhovoril sa a porozprával účastníkom konferencie ako on ako mladý, čo všetko zažil ako sa zaujímal a zapájal do všetkého nového, čo v tých časoch bola realita. Dnes sa to mladým zdá ako rozprávka, ale pán docent je tu a celý život aktívne tvoril a pracoval. Okrem mnohých aktivít založil občianske združenie s názvom „ZDRUŽENIE MAGNA

Doc. Jozef Húska vysvetľuje mladým dôvod umiestnenia dlaždice Magna Via v Trenčíne.

VIA“, ktoré si kladie za cieľ prostredníctvom kultúrnej cesty Magna Via zviditeľňovať, podporovať a ochraňovať naše spoločné kultúrne dedičstvo a v spojení s prezentáciou prírodných krás a atraktivít napomáhať rozvoju cestovného ruchu.

Po ukončení programu nás všetkých pozval pred mestský úrad v Trenčíne, kde je umiestnená dlaždica Magna Via.

Diskusia pokračovala a mladí sa vyjadrovali ako to vnímajú oni. Nezaujímajú sa o veci verejné, nemajú informácie a že prečo by sa mali zaujímať?

Študenti z SOŠ v Pruskom v odbore Podnikateľ pre rozvoj vidieka je to 4-ročný študijný odbor končiaci výučným listom a maturitnou skúškou pre chlapcov a dievčatá sa rozhovoriť o svojej škole o bohatých aktivitách školy, o projektoch do ktorých sa zapájajú, o spolužiakoch, ktorí sú tam lebo ich tam rodičia poslali a niekde byť musia. Čo človek to individuálna osobnosť so širokým spektrom záujmov, ale tieto informácie boli pre nich iné.

Čo kladne aj hodnotili.

Študenti zo Strednej odbornej školy obchodu a služieb, Ul. P. Jilemnického 24, Trenčín sa tiež aktívne zapájali do diskusie povedali nám, že škola ponúka viac ako tridsať krúžkov. Počas svojho fungovania pripravila a vyškolila mnohých pracovníkov gastronomických zariadení a služieb. Jej prioritou je kvalitné vzdelávanie v moderných učebniach vybavených didaktickou technikou a praktická prí-

prava v reálnych podmienkach – v konkrétnych zariadeniach vhodných na získavanie odborných zručností v odbore, ktorý si študent zvolil. V súčasnosti škola spolupracuje s rôznymi partnermi, vďaka ktorým majú študenti možnosť získavať viac praktických skúseností, či už v slovenských alebo zahraničných hoteloch a obchodných prevádzkach.

Na záver sme im položili otázku keby mali k dispozícii 1 mil. €, čo by vo svojom okolí, dedine, mieste kde žijú ako by ho vedeli použiť?

OTVORILI SME AJ TÉMY:

Som jednotlivec, čo vyúsťuje v pocit, že jednotlivec nič nemôže zmeniť a môj hlas nie je dôležitý a nezáväži pri rozhodovaní o oblastiach, ktoré sa týkajú môjho života?

Žiacke školské rady, mládežnícke parlamenty či vnímajú ako svoje reprezentatívne orgány (školy/mesta/regiónu), ktoré majú zbierať požiadavky a podnety od ostatných mladých ľudí a postupovať ich autoritám (riaditeľ/pedagóg/zástupcovia samospráv).

Počas celej konferencie bola v priestoroch inštalovaná výstava „Krása v nitkách a dreve ukrytá“ (paličkovaná čipka J. Fabianovej a K. Vozárikovej a drevorezba J. Porubského)

Bolo to plodné zaujímavé stretnutie.

Symbolické poklepanie dlaždice, aby sa dарило cestovnému ruchu v Trenčianskom kraji.

Návšteva na Slovensku z Európskeho združenia agroturistiky

Pri príležitosti 25. výročia založenia Slovenského zväzu vidieckej turistiky a agroturistiky (SZVTA) dňa 12. októbra sa uskutočnil v Hokovciach celoslovenský seminár pod názvom „Vidiecka krajina, miesto kde ľudia žijú, pracujú a oddychujú.“ Seminár sa zameriaval na trendy rozvoja vidieckej turistiky a agroturistiky na Slovensku a v Európskej únii. Účastníkov seminára privítal predseda SZVTA Štefan Píri a pozdravili ich zástupcovia tretieho sektora – Vidiecky parlament na Slovensku, Magna Via, Pomoc vidieku a Združenie Malokarpatská vínná cesta.

Na celoslovenskom seminári za účasti viac ako 70 podnikateľov vo vidieckej turistike, členov SZVTA, miestnych akčných skupín, predstaviteľov a pracovníkov miestnej územnej samosprávy a organizácií tretieho sektora z regiónov Slovenska vystúpili odborníci z MPRV SR, MDVRR SR, SACR, ARVI v Nitre a ďalších inštitúcií. Vzácnym hosťom bol generálny sekretár Európskeho združenia agroturistiky (EUROGITES) so sídlom v Štrasburgu pán Klaus Ehrlich, ako účastník Európskeho fóra cestovného ruchu, ktorý sa konal v Bratislave v rámci predsedníctva Slovenska v Rade EÚ.

Najúspešnejší podnikatelia vo vidieckej turistike dostali na podujatí ocenenie „Pamätný list“. Medzi ocenenými osobnosťami boli pedagógovia, popularizátori vidieckej turistiky, odborníci vo vidieckom cestovnom ruchu a agroturistike a dlhoroční partneri SZVTA ako Juraj Kerekeš, Jozef Húska, Mária Behanovská, Marián Bujna, Ján Babinský, František Mach, Peter Patúš, Rudolf Haspra, Bronislava Nyesťeová a ďalší. Ocenenie prebrali i dlhoroční úspešní podnikatelia vo vidieckej turistike a agroturistike ako napríklad Ján Gondek, Karol a Mária Zalešákovci, Štefan Píri, Ivan Zubaj, Jozef Kondela, Milan Pavelka, František Hadušovský, Katarína Flachbartová, Miroslav Babinský, Miroslav Bolvanský, Anna Jajcajová, Milan Turac a ďalší. Diskutujúci sa pozastavili nad nedostupnosťou podpory malých podnikateľov vo vidieckej turistike z Programu rozvoja vidieka na Slovensku.

Seminár v Hokovciach.

Ako povedal predseda SZVTA Štefan Píri, SZVTA je jedným z najstarších profesijných zväzov v cestovnom ruchu i v agrokomplexe na Slovensku a presadzuje potreby a záujmy podnikateľov vo vidieckej turistike voči štátnym inštitúciám. Navrhol, aby pri posudzovaní a prijímaní navrhovaných projektov v danej oblasti, boli zohľadňované aj pripomienky zástupcov samospráv, ktorí najlepšie poznajú problémy a potreby v rozvoji vidieka. No i napriek viacerým projektom, ktoré predložili podnikatelia v oblasti vidieckej turistiky a agroturistiky Poľnohospodárskej platobnej agentúry na MPRV SR, tá schválila len minimum. Kým v minulosti MPRV SR finančne podporovalo vzdelávanie, propagáciu a iné aktivity v rámci SZVTA, v súčasnosti chýba takáto priama podpora.

Aj miestne akčné skupiny a oblastné organizácie cestovného ruchu by mali šíriť osvetu medzi občanmi a zvýšiť na Slovensku záujem o pobyt na vidieku, podobne ako napríklad v Poľsku, kde podniky podporujú aj finančne domáce pobyty. SACR má možnosť pomôcť pri propagácii vidieckej turistiky, agroturistiky v zahraničí podobne ako propaguje slovenské kúpele na výstavách cestovného ruchu. Pre zvýšenie kvality poskytovaných služieb bude potrebné udeľovať Znak kvality, ako v Rakúsku, čo už v roku 2000 začal SZVTA realizovať. Rezervy sú v spolupráci podnikateľských subjektov vo vidieckej turistike pri presadzovaní zákonov na podporu podnikania na vidieku. Príkladom pre nás je Poľsko, kde DPH na potraviny je nižšia ako na Slovensku, čo nás znevýhodňuje v pohraničných regiónoch.

V nadväznosti na seminár v Hokovciach, dňa 13. októbra sa v Penzióne HARMÓNIA v Modre uskutočnila beseda so vzácnym hosťom Klausom Ehrlichom za účasti viac ako tridsať starostov a podnikateľov v cestovnom ruchu z Malokarpatského regiónu. Stretnutie zorganizovala Oblastná organizácia cestovného ruchu Malé Karpaty a Nezisková organizácia rozvoja vidieckej turistiky v meste Modra. Hosta sprevádzal čestný predseda SZVTA František Mach. Organizátori pre hosta pripravili návštevu Slovenského Grobu, kde sa stretli s členmi Cechu husacinárov. Primátor Modry Juraj Petrakovič oboznámil hosta so zámermi rozvoja cestovného ruchu v meste i regióne a prijal hosta na spoločnom obede v reštaurácii U richtára v Modre. Po obede hosť zavítal do vinárstva ELESKO WINE PARK kde si prezrel modernú technológiu výroby vína, besedoval o vinohradníctve, vinárstve pod Malými Karpatmi a v ZOYA MUSEUM si prezrel výstavu obrazov Andyho Warhola.

Pred 20. rokmi pri zakladaní Združenia Malokarpatská vínná cesta sa zúčastnil aj vtedajší prezident EUROGITES pán Erik Jordan z Belgicka, ktorý bol na návšteve na Slovensku. V tomto období vykonával tiež exkurziu po slovenských regiónoch náš hosť Klaus Ehrlich, ktorý vypracoval správu o stave agroturistiky na Slovensku aj s návrhmi na ďalšie smerovanie podnikania vo vidieckej turistike. So skupinou španielskych expertov sa zúčastnil exkurzie na Liptove, Orave, vo Vysokých a Nízkych Tatrách i na Malokarpatskej vínnej ceste v Modre. V tomto období bola Modra sídlom Združenia podnikateľov v agroturistike Slovenska.

Súčasný generálny sekretár Európskeho združenia agroturistiky (EUROGITES) Klaus Ehrlich mal možnosť porovnať zmeny, ktoré nastali za dve desaťročia na Slovensku. Pozitívne hodnotil dosiahnuté zmeny v kvalite poskytovaných služieb a vyzval na intenzívnejší rozvoj vidieckej turistiky na Slovensku. Pozitívne hodnotil gastronomické ponuky a ubytovacie možnosti v Slovenskom Grobe, aktivity Združenia Malokarpatskej vínnej cesty a najmä kvalitu vyrobených vín na Slovensku. Pozastavil sa nad stavom rozvrátenej poľnohospodárskej výroby na Slovensku, veľkým znížením počtov hospodárskych zvierat, predimenzovanému pestovaniu olejnin, chátrajúcich bývalých výrobných zariadení na družstvách i v potravinárskom priemysle, a tiež vinohradníckej výroby pod Malými Karpatmi, kde viac ako polovica vinohradov je neobrobených. Odporučil väčšiu pozornosť venovať výrobe a predaju regionálnych produktov prostredníctvom agroturistických zariadení, roľníckych trhov a z roľníckeho dvora.

Pre majoritne vidiecku krajinu ako je Slovensko je zarážajúce, že viac ako polovica potravinárskych výrobkov sa dováža zo zahraničia a preto je potrebné venovať väčšiu pozornosť aktivitám SZVTA a efektívnemu rozvoju vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky. Príjmy z cestovného ruchu nedosahujú na Slovensku úroveň okolitých štátov a ich podiel na národnom dôchodku je neprimeraný naším prírodným podmienkam. To sa týka aj celkových príjmov z cestovného ruchu a poklese zamestnanosti na slovenskom vidieku.

Seminár v Hokovciach.

Sumár z účasti na PREPARE GATHERING

Zhromaždenie PREPARE Network sa konalo v Albánsku od 13. septembra do 16. septembra 2016 vo Voskopoje (horská obec na sever Albánska), pri krajskom meste Korče.

16.9.2016 boli aj voľby nového vedenia PREPARE, hlasovacie právo mala Mgr. Monika Slaninová. Predseda Goran Šoster – Slovinsko, podpredseda – Anneli Kana – Estónsko, 2. podpredseda Petar Gjorgievski – Macedónsko, ďalší členovia predsedníctva Kim Smedslund – Fínsko (koordinátor EVP), Aris Adler – Lotyšsko (koordinátor Čiernomorskej iniciatívy), Višnja Jelic Muck – Chorvátsko. Platené funkcie pokladník – Anita Selicka – Lotyšsko, tajomník – Dragan Roganovic – Srbsko.

CELKOVÝ DOJEM ZO ZASADNUTIA I VOLIEB:

Do čela sa dostávajú ľudia z bývalých socialistických krajín, ktorí majú dlhoročné skúsenosti jednak s vedením organizácií podobných VIPA SK a jednak skúsenosti s projektmi. Okrem toho, nechávajúc bokom symbolické odmeňovanie za prácu v PREPARE, sú to nezištní ľudia a sú verní pôvodnej organizácii v národnom štáte.

Ďalšou črtou je sústavný tlak na Občianske združenia (Hannes Lorenzen, doterajší podpredseda PREPARE), aby boli dôstojnými, ale aj náročnými partnermi vlád. Žiaľ, financie na projekty klesajú; aj financovanie PREPARE z americkej nadácie Mott končí v novembri tohto roka a ďalšie financovanie z fondov je nedohľadné, preto toto obdobie (po ukončení financovania z Mott a kým nebude podporený nejaký projekt PREPARE) je potrebné vykryť členským príspevkom, ktorý je navrhovaný na 500€ (optimum, ale minimum sa navrhlo 50€, max. 1000€) na pol rok na organizáciu. Do 6 týždňov máme dať správu, či sme schopní prispievať, ak nie máme to zdôvodniť a prispieť nefinančným spôsobom (podať nejaký projekt, preplatiť náklady na cestu pri zasadnutí PREPARE, poskytnutie priestorov a pod.), túto výnimku musí schváliť predsedníctvo PREPARE.

Monika Slaninová a Peter Kopecký z VIPA SK.

Náklady na chod organizácie sú odhadované na 5000€ na polrok (vedenie www stránky, pokladník, účet v Bruseli, žiadosti projektov a pod.)

Väčšie finančné očakávania prinesú projekty s Moldavskou republikou (prípadne Rumunskom a Bulharskom) a krajinami Zakaukazska.

V súvislosti s Moldavskou republikou a Rumunskom (príp. Bulharskom) ma Monika navrhla za externého poradcu PREPARE pre styk s tzv. Čiernomorskou iniciatívou (BSIEC), v ktorej sú obe krajiny členmi. V zdôvodnení svojej kandidatúry som uviedol, že som 4 roky zastupoval SR ako veľvyslanec v RO a MoR na regionálnych poradách BSIEC a na

Spoločná fotografia účastníkov seminára PREPARE.

summitoch BSIEC. Za koordinátora PREPARE s BSIEC bol zvolený Lotyš Aris Adlers. Pri hlasovaní boli badateľné snahy predstaviteľov pobaltských krajín a bývalej Juhoslávie pomáhať si pri hlasovaní resp. nomináciách...

Akcia bola albánskou stranou (ANRD Albánska sieť pre rozvoj vidieka) veľmi dobre pripravená, pomerne pekné ubytovanie v dvoch horských hoteloch, aj dobré stravovanie.

Ani s dopravou neboli mimoriadne problémy, len na nás žiaden taxík o polnoci z 13. na 14. septembra nikto nečakal... Ale náklady na taxík nám ANRD preplatila.

V prvý deň sa uskutočnili návštevy a exkurzie v rôznych zariadeniach: súkromné kúpele (veľmi zvláštny spôsob prevádzky...), športové organizácie mladých v horskej obci, výroba olivového oleja, návšteva dobytčej farmy, rybníkov, ručnej remeselnej výroby atď.

V prvý večer sa prezentovali národné delegácie svojou gastronómiou, Monika priniesla výrobky a nápoj, ktoré chutili...

Veľmi chutnou gastronómiou sa prezentovali najmä Albánci (mali veľkého sponzora, zrejme nejaký „Novofruct“ + výrobcu vína ...), ale takisto Srbsko na jednom stole s BiH.

Obaja sme sa aktívne zúčastnili na odborných diskusiách v sekciách, ja ako tzv. facilitátor – moderátor, Monika ako hlavný rečník. Ako pozdvihnúť účinnejšie hlas vidieka voči vládám i verejnosti...

Každá sekcia musela po diskusii predložiť návrhy a riešenia, ktoré boli predstavené na plenárnom zasadnutí! Niektoré sa dostali aj do zápisu z rokovania.

Záver: očakávajme menej peňazí, ale aj nové projekty. Žiaľ, už nebudú zamerané na strednú, severnú a juh Európy. Aj v týchto projektoch však môžeme vystupovať ako poradcovia, asistenti koordinátorov atď.

Albánsko (organizátor) postupuje dopredu, v istých oblastiach (cesty, infraštruktúra) sa nachádza, podľa mňa, pred Bulharskom, ktoré už je členom EÚ! Na plenárnych zasadnutiach bol minister poľnohospodárstva a kvalifikovaní, jazykovo znali zástupcovia verejnej správy.

PREPARE AISBL

V piatok 16. 9. 2016 sa v albánskej dedinke Voskopoje konalo 2. valné zhromaždenie medzinárodnej neziskovej organizácie PREPARE.

Po vyčerpávajúcom programe konferencie sa v poobedňajších hodinách začalo valné zhromaždenie s náročným obsahom. Stáli pred nami témy ako:

- Vnútná organizácia združenia
- Pravidlá účasti a členstva
- Budúce financovanie, členské príspevky a ľudské zdroje
- Stanovy
- Misia a aktivity PREPARE
- Voľby do predsedníctva

Nakoľko sa plánovaný čas na zasadnutie skrátil o polovicu (malo sa pokračovať aj v sobotu doobeda, ale pre ďalekú cestu na letisko sa sobotné rokovanie zrušilo), museli sa niektoré body prejsť len veľmi stručne, aby sa stihli hlavne voľby do nového predsedníctva. Dlhoroční, verní, zakladajúci členovia Michael Dower a Hannes Lorenzen sa vzdali svojich vedúcich pozícií a svoju dlhoročnú prácu odovzdali do rúk nasledovníkom v zložení:

- predseda: Goran Šoster- Slovinsko,
- podpredseda: Anneli Kana- Estónsko,
- podpredseda: Petar Gjorgievski- Macedónsko,
- Kim Smedslund- Fínsko (koordinátor Európskeho vidieckeho parlamentu),
- Aris Adler- Lotyšsko (koordinátor Čiernomorskej iniciatívy),
- Višnja Jelic Muck – Chorvátsko.
- Platené funkcie pokladník- Anita Selicka – Lotyšsko, tajomník- Dragan Roganovic- Srbsko.

Do čela sa dostávajú ľudia z bývalých socialistických krajín, ktorí majú dlhoročné skúsenosti jednak s vedením organizácií podobných VIPA SK a jednak skúsenosti s projektmi. Okrem toho, nechávajú bokom symbolické odmeňovanie za prácu v PREPARE, sú to nezištní ľudia a sú verní pôvodnej organizácii v národnom štáte. Ďalšou črtou je sústavný tlak na občianske združenia, aby boli dôstojnými, ale aj náročnými partnermi vlád.

Michael Dower diskutuje
.....

Financovanie PREPARE z americkej nadácie Mott končí v novembri tohto roka. Ďalšie financovanie organizácie je na pleciach jeho členov vo forme členských príspevkov a neustáleho fundraisingu.

PREPARE AISBL stojí pred novými výzvami, s ktorými sa bude pasovať už nové predsedníctvo za aktívnej podpory ostatných členov. Jedným z najdôležitejších rozbehnutých projektov je kampaň k Európskemu vidieckemu parlamentu 2017, do ktorej sa zapája aj VIPA SK.

Na záver sa všetci poďakovali Michaelovi Dowerovi (83) za jeho vyčerpávajúcu prácu pri zrode a premenách PREPARE, ktorému zasvätil ostatných 17 rokov života a teraz si môže začať vychutnávať oddych na dôchodku.

Európsky parlament

Do vidieckeho parlamentu prišla dobrá správa, pozvanie na návštevu do parlamentu EÚ – Štrasburgu od europoslankyne pani Jany Žitňanskej. Pozvánka na trojdňovú návštevu bol pre Líderky 2015 a OZ Vidiecke ženy. Boli sme plné očakávania čo pekné zažijeme. Dostali sme sa tam, kde pracujú naši poslanci zo Slovenska a ostatných krajín EÚ. Bezpečne sme prišli do Štrasburgu, mnohí boli z Prešova a na cestovali cez celé Slovensko. Ubytovali sme sa v dobrom hoteli, odpočinuli si z dlhej cesty. Na druhý deň sme sa vydali na prehliadku starého mesta, síce pršalo, ale to nám nevadilo, pretože sme dostali dáždniky ako darček od pani Žitňanskej.

Vznešenosť bohatého obchodného mesta s typickou architektúrou sme naplno precítili v katedrále Notre Dame. Monumentálnosť gotiky, dokonalosť stavby, výzdoba okien s najkrajšou a najväčšou rozetou na svete – to bolo také stíšenie duše. Boli sme hosťami pani poslankyne v reštaurácii s typickými špecialitami Alsaska. Nielen dobrý obed, ale príjemná spoločnosť pani poslankyne pri každom stole, jej živý a úprimný záujem o nás doplnilo pohodový deň. A to nás už čakala vyhliadková plavba loďou, prehliadka stavieb starého Štrasburgu s novou architektúrou komplexu EÚ. Tam sme sa vydali na druhý deň. Najprv prehliadka, ktorá prebehal veľmi príjemne aj vďaka usmievaným pracovníkom služby. Zrazu sme boli vo veľkolepom priestore s vlajkami všetkých štátov EÚ a pomaly sme prešli do menšej sály tlačového centra, kde sa nám venoval jej pracovník. Vtipne nám priblížil „skrytú“ činnosť všetkých zamestnancov napríklad tlmočníkov a ostatných, ktorí sa starajú o dobrý chod EÚ. Predstavovali sme sa ako akú činnosť vykonáva a tak pani Behanovská predstavila prítomným činnosť Vidieckeho parlamentu na Slovensku, predstavila aj víťazky súťaže Vidiecka žena roka – Líderka roka, ktorú každoročne VIPA SK organizuje. predstavili sa Líderky Mária Lachkovičová, žena politička starostka z Chynorian, pani Božena Tomanová, žena remeselníčka, pani Anna Beníková, žena podnikateľka v agroturizme a poľnohospodárstve z Papradna. Taktiež sme predstavili aktivity občianskej spoločnosti cez VIPA SK os založenia až doteraz a hlavne aktivity OZ Vidiecke ženy, o nich poinformovala pani Strížová. V dobrej nálade a s úsmevom sme sa všetci odľotili s pani poslankyňou pri vlajkách EÚ. Pokračovali sme v pre-

Líderky pred budovou Európskeho parlamentu.
.....

hliadke a prešli sme do rokovacej sály. Z materiálov, ktoré sme obdržali aj v slovenčine sme podľa plánu umiestnenia poslancov hľadali „našich“. Zažili sme ja hlasovanie a videli sme z miest a pre hostí ako to všetko prebieha. Neboli sme tam sami, obsadené miesta na galérii boli rôzni občania z EÚ. Videli sme kde sa poslanci stravujú a vyskúšali sme to aj my ako hostia pani poslankyne. Po dobrom obede nás čakala ešte prehliadka priestorov Rady Európy. Keď sme počúvali prednášku o fungovaní Rady EÚ, uvedomili sme si na akom dôležitom mieste sedíme, tam sa riešia tie dôležité problémy EÚ. Potom cesta domov. Bola to cesta plná poznania, dobrej nálady.

Ďakujeme pani poslankyňa Žitňanská za pozvanie a dobrú prácu vašich asistentiek, ktoré sa nám venovali. Bolo to obohatenie nášho života.

Malokarpatská vínna cesta

Tento názov pozná každý milovník vína na Slovensku a v zahraničí. Je to turistický produkt dlhý 80 km po pohorím Malé Karpaty spája zanietených ľudí v mestách a dedinách do vytvárania záujmových turistických produktov.

AKO SA TO VLASTNE ZAČALO?

Po vzniku SR sa zakladali nové združenia a vznikol aj Zväz vidieckeho turizmu podporovaný Ministerstvom pôdohospodárstva, ktoré sa snažilo pomôcť ľuďom na vidieku po rozpade družstiev. Myšlienka založiť MVC sa šírila seminármi pre záujemcov, aktívna bola aj nezisková organizácia rozvoja turizmu so sídlom v Modre. Na čele týchto organizácií bol František Mach Vtedy sa vytvárali aj regionálne združenia primátorov a starostov obcí a do popredia sa dostal aj názov Malokarpatský, aby sa dobre identifikovalo odkiaľ človek pochádza a kam patrí. Všetci chceli spolupracovať na spoločnom rozvoji svojho regiónu. Podľa záznamu z bilancie práce pri 10. Výročí SZVTA bola táto iniciatíva už od roku už od roku 1993, vznikla zaujímavá mapa regiónu, ktorú vytvorila pani Alenka Kadlečíková z Budmeríc. Pomaly rástol záujem o produkt cestovného ruchu – MVC. Ale pritom sa hľadala cesta ako ďalej. Cesta bez loga nie je cesta. Logo nezištne venoval výtvarník pán Šima Juríček. Ako skutočný vznik sa datuje obdobie, keď Slovensko prišiel predstaviteľ Európskeho vidieckeho turizmu pán Jurdat, to bolo v januári 1996. Medzi zakladajúcimi členmi bola aj autorka tohto príspevku. Medzitým bol prijatý zákon o vinárstve a vinohradníctve. Vtedy sa predstavitelia vinárov pridali – veď aká by bola vínná cesta bez najdôležitejších poskytovateľov služieb. Bratislavský samosprávny kraj pochopil, že má v rukách „turistické zlato“ a začal s podporou tejto cesty. Okresné osvetové stredisko v Pezinku malo zase kreatívnych zamestnancov s dobrými nápadmi. Vinári si vytvorili svoje združenie, je v každej obci MVC. Dobrá vec sa nemohla nepodať. Jedným z dôležitých medzníkov a pokročenie

Malovaná mapa Malokarpatskej vínnej cesty.

v činnosti bolo zorganizovanie záujemcov spolu so SATUROM Pezínok – výlet do Burgenlandu a do Golasu. Kde majú pravidelne – Deň otvorených pivníc. Naši vinári už mali skúsenosti z Modry (veď mnohí sú absolventi vysokej školy v Ledniciach). V Pezinku sa začala tradícia „Vínne trhy“. Po úspechu Dňa otvorených pivníc na jeseň a otváranie pivníc aj na svätého Urbana. Záujem o našu cestu rástol, pridávali sa aj obce a mestá z trnavského regiónu, vznikla aj Záhoracká vínná cesta v Skalici a následne vznikali aj nové Hontianska vínná

Panoráma Modry od vinohradov.

cesta, Nitrianska kráľovská cesta, Tokajská vínná cesta. U to nebolo len o víne. Aktivovali sa ostatní v obciach a aktivizovali staré slávnosti a tradície, ktoré tam mali. Produkt MVC bol vyhľadávaný aj v Bratislave, v Prahe, v Rakúsku, Poľsku, v Budapešti. Už to nebolo nadšenie, či práca obyčajných občanov, už to bol náš regionálny produkt. Od Bratislavského samosprávneho kraja dostalo Okresné osvetové stredisko v Modre a tam má ja MVC svoje trvalé sídlo.

Jednou z najdôležitejších priorít je ale rozvoj turisticky tam, kde sa hrozno urodí, spracuje a táto práca sa priblíži širokej verejnosti. Vznikol produkt Deň vo vinohrade, kde vo svojom vinohrade vinár ukáže, kde sa to víno, ktoré návštevník ochutná aj dopestovalo. Môže si pri tom kúpiť a toto víno domov doniesť priamo z vinohradu. Vydalo sa veľa pekných prospektov s kontaktmi na vinárov a ich združenia. Väčšinou už združenia majú svoje pivnice a vlastné akcie. Takým dobrým príkladom je aj obec Šenkvice, kde vybudovali vinohradnícky chodník, v júni majú svoj deň otvorených s prezentáciou. A o to vlastne išlo, dostať turistov priamo do obcí, kde väčšinou žijú aj zruční ľudoví umelci a môžu si priniesť aj suveníry.

Hneď neďaleko Bratislavy je vinohradnícke mestečko Svätý Jur s historickými pamiatkami, bohatou históriou a blízkosťou prírody a dobrými ubytovacími službami. Ak prejdete Pezínok a Modru tieto miesta doporučujem vidieť samostatne. nie je to len „na skok“, choďte do Budmeríc, kde je sprístupnená časť kaštieľa s krásnym parkom a kde môžete navštíviť aj priestory Budmerickej izbičky s krásnymi umeleckými predmetmi a milými členkami OZ a vite, že pečú vynikajúce koláče? A nakoniec produkt „Jablkové hodovanie s mladým vínom v rámci celého bratislavského kraja so špecialitami z jablák. Červený Kameň jeho návšteva je zážitkom aj s ochutnávkou vína na hrade. Ak pôjdete do smoleníc rezervujte si aspoň dva dni, pretože nenavštíviť múzeum a nevystúpiť na Molpír – staroveké hradisko, či ísť obdivovať jaskyňu driny, či zámok, na to sa treba pripraviť aj kondične. Majú tam aj dobrú medovinu.

Pri oslave jubilea prajem samé pekné veci. Aj my sa k nim pripájame, ale hlavne prajeme, buďte všetci hrdí na to, čo ste dokázali. Nie je toho málo, veď Malokarpatská vínná cesta je značka. A vybudovať značku to je predsa na celý život.

Vidiek v centre pozornosti

VŠEOBECNÁ CHARAKTERISTIKA

Slovenská republika má rozlohu 49 036 km, z čoho 48 % zaberá poľnohospodárska pôda a 40 % je pokrytých lesmi. Poľnohospodárska pôda sa skladá približne zo 71 % ornej pôdy a z 28 % trvalých trávnych porastov; 65 % poľnohospodárskej pôdy je klasifikovaných ako oblasť zasiahnutá prírodnými obmedzeniami, ktoré limitujú výrobný potenciál. Slovensko má 5 426 252 obyvateľov, z ktorých podľa novej typológie vidieckych oblastí (podľa kritérií OECD) vypracovanej Európskou komisiou 88 % žije v prevažne vidieckych a prechodných oblastiach pokrývajúcich 95 % územia Slovenska. Hustota obyvateľstva v SR v roku 2015 bola 111 obyvateľov na 1 km (v mestách 405 obyvateľov na 1 km, na vidieku to bolo len 60 obyvateľov na 1 km).

Na území SR bolo ku koncu roka 2015 2 890 obcí, z toho so štatútom mesta je 140 obcí. Najväčší podiel na sídelnej štruktúre v SR majú vidiecke obce do 5 000 obyvateľov, je to až 2 750 obcí (95,2 % z celkového počtu obcí v SR), v ktorých žije 2 487 405 obyvateľov, t. j. 45,84 % z celkového počtu obyvateľov SR. V sídelnej štruktúre SR prevládajú malé obce do 1 000 obyvateľov, ktorých je až 65,7 % z celkového počtu. Žije v nich len 846 904 obyvateľov (t. j. 15,61 %) Slovenska. Tieto malé vidiecke obce však tvoria prirodzenú reprodukčnú základňu pracovných síl pre poľnohospodársku prvovýrobu. Od roku 2000 klesá počet obyvateľstva v obciach od 200 do 1 000 obyvateľov.

Neustály pokles stavu zamestnancov v poľnohospodárstve radí Slovensko medzi krajiny s najnižším podielom poľnohospodárskych pracovníkov na celkovom počte zamestnancov. V dôsledku vysokého pokrytia územia Slovenska lesmi (40 %) je lesné hospodárstvo významným odvetvím vidieckeho hospodárstva. Odvetvie lesného hospodárstva sa takisto viac koncentruje na prvovýrobu než na ďalšie spracovanie a je veľmi závislé od výnosov z ťažby dreva.

Slovenský vidiek so svojimi horskými a podhorskými oblasťami a nížinami, ako aj rôznymi klimatickými podmienkami je bohatý na biodiver-

zitu. Veľmi extenzívne poľnohospodárstvo vedie v niektorých oblastiach k opúšťaniu pôdy a strate biotopov trávnych porastov, z ktorých 69 % sa riadne neobhospodaruje. 20 % poľnohospodárskych oblastí má vysokú prírodnú hodnotu, pričom oblasti sústavy NATURA 2000 na Slovensku pokrývajú 16 % poľnohospodárskych plôch a 46 % lesov.

Agrárna politika (spolu s celkovou hospodárskou politikou štátu) má na rozvoj vidieka nezanedbateľný vplyv nielen v produkčnej optike (potravínová dostupnosť), ale aj napr. pri obnove a udržiavaní prírodných zdrojov, kultúrneho a hospodárskeho potenciálu vidieckej krajiny a ďalších tzv. mimoprodukčných faktoroch. Poľnohospodárstvo zabezpečuje trvalú životaschopnosť vidieka vrátane krajinnotvorby, v komplexe jeho ekonomických, sídelných, environmentálnych a rekreačných funkcií, zachovanie kultúrneho dedičstva vidieka a udržanie historickej štruktúry osídlenia a infraštruktúry vidieka.

SPOLOČNÁ POĽNOHOSPODÁRSKA POLITIKA

V rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky (ďalej len SPP) sa na Slovensku v období do roku 2020 bude z rozpočtu Európskej únie investovať 4,6 miliardy eur do poľnohospodárskeho sektora, z toho 1,56 miliardy eur na opatrenia v prospech vidieckych oblastí.

Celkový rozpočet, ktorý je k dispozícii pre slovenských poľnohospodárov vo forme priamych platieb, predstavuje 3,03 miliardy eur vrátane 345 miliónov eur (21,3 %), ktoré sa slovenské orgány rozhodli presunúť z prostriedkov rozvoja vidieka na obdobie rokov 2015-2020. Priame platby boli v posledných rokoch dôležitou záchrannou sieťou. Napríklad v roku 2014 sa na Slovensku vyplátili priame platby vo výške 372 miliónov eur približne 17 010 príjemcom, z ktorých 62 % dostalo platby nižšie ako 2 000 eur. Slovensko okrem toho v roku 2014 dostalo ďalších 9 miliónov eur z SPP na trhové opatrenia, zamerané najmä na sektor vinohradníctva a vinárstva a sektor ovocia a zeleniny.

ROZVOJ VIDIEKA 2014-2020; RÁMEC EÚ

Politika rozvoja vidieka EÚ pomáha vidieckym oblastiam EÚ zvládť široké spektrum hospodárskych, environmentálnych a sociálnych výziev 21. storočia. Často sa nazýva „druhý pilier“ spoločnej poľnohospodárskej politiky a dopĺňa systém priamych platieb a opatrenia na riadenie poľnohospodárskych trhov (takzvaný „prvý pilier“). Politika rozvoja vidieka má niekoľko spoločných cieľov s inými európskymi štrukturálnymi a investičnými fondmi (EŠIF).

Politika EÚ v oblasti rozvoja vidieka je financovaná prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) s rozpočtom 100 miliárd eur na obdobie rokov 2014-2020, pričom každej krajine EÚ sa pridelujú finančné prostriedky na 7-ročné obdobie. Tieto prostriedky zmobilizujú ďalších 61 mld. eur z verejných financií v členských štátoch.

V 28 členských štátoch existuje na toto obdobie 118 rôznych programov rozvoja vidieka, pričom 20 členských štátov realizuje jeden národný program a 8 členských štátov sa rozhodlo pre dva a viac (regionálnych) programov. Členské štáty a regióny vypracúvajú svoje programy rozvoja vidieka na základe potrieb svojich území a riešia aspoň štyri z týchto šiestich spoločných priorit EÚ:

- ▶ podporovať prenos znalostí a inovácie v poľnohospodárstve, lesnom hospodárstve a vidieckych oblastiach,
- ▶ zvyšovať životaschopnosť a konkurencieschopnosť všetkých typov poľnohospodárstva a propagovať inovačné poľnohospodárske technológie a udržateľné lesné hospodárstvo,
- ▶ podporovať organizáciu potravinového reťazca, dobré životné podmienky zvierat a riadenie rizík v poľnohospodárstve,
- ▶ obnova, zachovanie a posilnenie ekosystémov, ktoré súvisia s poľnohospodárstvom a lesným hospodárstvom,
- ▶ propagovať efektívne využívanie zdrojov a podporovať prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo odolné voči zmenám klímy v sektoroch poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva,
- ▶ podporovať sociálne začlenenie, zmiernenie chudoby a hospodársky rast vo vidieckych oblastiach.

Priority rozvoja vidieka sú rozložené do štyroch oblastí záujmu. Členské štáty alebo regióny

si v týchto oblastiach záujmu vo svojich programoch rozvoja vidieka stanovujú kvantitatívne ciele. Potom stanovujú, pomocou akých opatrení tieto ciele dosiahnu a koľko finančných prostriedkov jednotlivým opatreniam pridelia. Aspoň 30 % financovania každého programu rozvoja vidieka musí byť vyčlenených na opatrenia týkajúce sa životného prostredia a zmeny klímy a najmenej 5 % na program LEADER.

Členské štáty musia od roku 2014 uzatvárať dohody o partnerstve, ktoré si vyžadujú koordináciu všetkých štrukturálnych a investičných fondov EÚ (EŠIF) v každej krajine. Európska komisia a členské štáty spolupracujú aj s Európskou investičnou bankou (EIB) na vytvorení finančných nástrojov v rámci európskeho poľnohospodárskeho fondu rozvoja vidieka (EPFRV). Vykonávanie a vplyv politiky v oblasti rozvoja vidieka sa podrobne monitoruje a hodnotí.

PROGRAM ROZVOJA VIDIEKA NA SLOVENSKU NA OBDOBIE ROKOV 2014-2020

Program rozvoja vidieka na Slovensku (PRV), ktorý Európska komisia oficiálne schválila 13. februára 2015, načrtáva priority Slovenska pri využívaní verejných prostriedkov vo výške 2,1 miliardy eur, ktoré sú k dispozícii počas sedemročného obdobia od roku 2014 do roku 2020 (1 545 miliónov eur z rozpočtu EÚ a 534 miliónov z vnútroštátnych finančných prostriedkov).

Program sa zameriava najmä na zvýšenie konkurencieschopnosti odvetvia poľnohospodárstva a lesného hospodárstva (zameranie investícií do 1 250 poľnohospodárskych a 400 potravinárskych podnikov), pričom zabezpečuje primerané hospodárenie s prírodnými zdrojmi a podporuje poľnohospodárske postupy priaznivé pre klímu na takmer 20 % poľnohospodárskej pôdy obhospodarovanej s cieľom ochrany biodiverzity, pôd alebo vodných zdrojov. PRV sa tiež zameriava na podporu odvetví vidieckeho hospodárstva vytvorením 2 000 pracovných miest vďaka investíciám do podnikov, ako aj inovačných projektov spolupráce, infraštruktúry a ľudských zdrojov prostredníctvom poradenských služieb v oblasti odbornej prípravy a miestnych služieb obyvateľstvu.

Slovensko je bohaté na prírodné a tradičné dedičstvo a prírodné zdroje.

Čo sme si navarili to si ... doc.

Európsky dohovor o krajine na Slovensku

O dpradáva človeka a príroda jestvovali v srdci Európy v relatívne vzájomnom súlade. Obdobie prelomu nastalo v 18. až 19. storočí, ktorého sprievodným znakom bola vysoká požiadavka na energetické médiá pre tavbu kovových rúd (kovopriemysel), i kremika (sklársťvo), potrebné na dovtedy nevidaný rozvoj výroby (najprv manufaktúry, za tým veľké továrne), čo si „odniesli“ pri masívnej požiadavke dreveného uhlia naše lesy.

Témou o životnom prostredí by sme chceli poukázať na súčasný vzťah obyvateľstva ku slovenskej krajine, ktorú tvoria chotáre v katastroch našich 2927 obcí, na malom výseku plochy spomedzi dvadsiatich ôsmich krajín Európskej únie. Veľkým želaním občana, v porevolučnom období bola, okrem plurality strán pri vedení štátu, aj vízia „slovenského švajčiarska“, ako samozrejmeho výplodu staronového systému. Naplnili sa očakávania obyvateľstva v dovtedy nevidaných možnostiach voľného trhu, bezvívového styku všetkým, najmä mladým ľuďom, pre cesty do zahraničia, len to „švajčiarsko“ nie a nie zavládnuť!

Podujali sme sa pátrať po príčinách jestvujúceho stavu slovenskej krajiny. Za indikátor sme si zvolili obraz extravilánov, ktoré, ako nelichotivé „kartuše“ (plastické ornamentey erbov) kroviska a chrastia obopínajú slovenské sídla v dôsledku samovoľného vysemeňovania sa. Konzultovali sme problematiku na TU vo Zvolene – Fakulte ekológie a environmentalistiky, na SAV Zvolen – Ústave ekológie lesa, na Odbore životného prostredia Okresného úradu i na Poľnohospodárskej platobnej agentúre Banskej Bystrici, aj v teréne – u praktikov napríklad na Št. podniku Lesy Banská Bystrica, na správe Obecných lesov Babiná okres Zvolen, či na súkromne obhospodarovanom majetku v obci Močiar, okres Banská Štiavnica.

Prezentované názory mali spoločného menovateľa: štyridsať rokov prerušená kontinuita súkromného vlastníctva lesov, polí či lúk, rozvrat hospodárenia na vidieku po zanechaní kolektívneho hospodárenia. Sprievodným znakom nových

pomerov hospodárenia na pôde sú rapidné úbytky stavu stád kráv, oviec a kôz, čím slovenská krajina je postupne ochudobňovaná o „živé kosačky“. Výrazne sa na tomto trende podieľal aj nezáujem reštituentov o gazdovanie na svojich majetkoch, pričom nepomohol ani honor slovenského gazdu, premenovaný na svetácky „farmár“. Podporné fondy boli a sú Európskou úniou viazané nie na kusy domácich zvierat, ale na výmeru, hoci prenajatej pôdy. Pridajme k tomu dvojcestný systém dotácií, z toho plynúci import potravinárskych výrobkov a máme tu ekonomický i krajinotvorný „faux – pas“ v plnej nahote! Odpovede na otázku „čo s takouto anomáliou môže urobiť organizácia za ktorú ste zodpovedný“ už neboli v takom vzájomnom súlade.

Štátne lesy sa k tomu akosi nehlásia. Ich „parkeť“ je ochrana lesa a fakt, že sa lesy samovoľne vysemeňujú „do škody“ teda na obrábanú pôdu, alebo na trvalé trávne porasty ich netrápi, ak to netrápi ani slovenských farmárov. Tých odzbrojuje cenová politika výkupu produktov. Najmarkantnejšie je to napríklad u kravského mlieka, ktoré predávajú pod výrobné náklady. U oviec a kôz je to podobné. Sú tu aj ďalšie problémy napríklad hygiena nadojeného mlieka na salaši – jeho pasterizácia, čo znehodnocuje jedinečný slovenský produkt: ovčí syr, teda aj bryndzu. Vrásky na čele im robí aj hromadenie ostrihanej vlny, jej predaj, pre nenormálne nízke ceny. Rovnako ohrozujúcim je aj nedostatok pracovníkov – bačov a valachov pre prácu pri ovciach, alebo stádach kráv, práce a draho vyšľachtených plemien. Za týchto podmienok nemajú žiadnu motiváciu robiť poriadok na okrajoch lesov v extra – aj intraviláne podľa – pre nich málo presvedčivého „akéhosi“ európskeho dohovoru ... Tak vyzneli hlasy zástupcov štátnych, obecných i súkromných vlastníkov pôdy až na nepatrné výnimky...

Uvedené postrehy o stave slovenskej krajiny predstavujú iba „malú odreninu na tvári slovenskej krajiny“. Jestvujú aj ďalšie problémy – nedostatočné hospodárenie s vodou a hľadanie východísk k náprave (poldre, hrádzky, obnova prirodzenej štruktúry lesov (biodiverzita), boj so škodcami lesných

Plenér obce Babiná.

porastov i živočíchov. Boria sa s nimi profesionálni environmentalisti na všetkých postoch od Ministerstva životného prostredia SR, Slovenskej agentúry životného prostredia cez vedecké inštitúcie až „dole“ po obce. Ľudský faktor spojený s masívnym farmárčením sa dostal do slepej uličky. Skrátka: tadiaľ cesta k pripodobneniu sa k vyššie spomenutej alpskej krajine nepovedie!

AKO TEDA ĎALEJ?

Naštastie sa u nás s touto enviro – problematikou nezačína „od nuly“. Za obnovu vidieckej krajiny sa bojuje už od rokov deväťdesiatych. Hnutiu za výdatnej podpory Vidieckeho parlamentu na Slovensku sa venujú s plnou vervou odborné kruhy a najmä obce. Od roku 2001 v dvojročných cykloch prebieha súťaž „Dedina roka“. Môže sa jej zúčastniť každá obec, ktorá dokáže prezentovať vynikajúce príkladné aktivity uskutočnené v procese obnovy dediny. Súťaž je zameraná na sedem oblastí, medzi ktorými je aj bod „dedina ako hospodár“ či „dedina, ako záhrada“.

Revitalizácia sliačskeho lesoparku Kozák

Ing. František Kolářčík

odvetvového, alebo regionálneho charakteru po celom Slovensku. Spomeňme aspoň niektoré: akcia Leader „Čarovný svet prírody Šahy, Banskobystrický geomontánny park, či Novohradský, alebo Banskostavnický geopark. V mikroregionálnom merítku bola v roku 2015 uskutočnená súťaž „Sedem NAJ pre Podpoľanie“ Potenciálnym súťažiacim môže byť napríklad aj revitalizácia sliačskeho lesoparku „Kozák“ (pozri foto autora), či drevené sochy v plezíri obce Babiná, ale aj jej extravilán, kde sa veľkým citom pre mieru nad vyváženosťou všetkých zložiek krajiny bdie vedúci Obecných lesov Ing. František Kolářčík (na fotografii autora).

Európsky dohovor o krajine bol oficiálnou témou XX. konferencie „Krajina – človek – kultúra“ v máji tohto roku ako súčasť kultúrneho sviatku: „Ekofilm 2016“ v Bratislave a v Banskej Bystrici. V júli tohto roku boli pod kuratelou Slovenskej agentúry životného prostredia vybraní uchádzači o „Cenu Slovenskej republiky za krajinu“ v zmysle Európskeho dohovoru, pre hodnotiaci rok 2016 (vyhodnocuje sa v intervaloch každý páry rok). Bolo vybraných 10 súťažiacich projektov. Kto bude víťazom s postupom na ocenenie Európskou komisiou má sa vyhlásiť 9. novembra 2016 v Banskej Bystrici.

Súťaž pokračuje. Účastníci – obce, mimovládne organizácie, neformálne skupiny atď. majú – podľa štatútu zachovávať predmet súťaže v prevádzky-schopnom stave (udržateľnosť diela). Do súťaže pre rok 2018 môže vstúpiť obec – nováčik. Pre úspech predmetu súťaže sa odporúča čiastkové práce rozpočítavať na realizačné etapy. Analogické podmienky budú platiť aj v ďalších cykloch, teda Štatút bude v podstate nemenný. Pozri na www.cenazakrajinu.sk

Malokarpatský región vystavoval na Agrokomplexe 2016

Nitrianske výstavisko AGROKOMPLEX 2016 otvorilo v dňoch 18.-21. augusta svoje brány už po 43 krát na ploche viac ako 32 tisíc metrov štvorcových s 562 vystavovateľmi. Výstavu si prezrelo viac ako 109 tisíc návštevníkov zo Slovenska, ale i z ČR, Maďarska a ďalších krajín. O tom, že štátne inštitúcie začínajú venovať pozornosť agrosektoru svedčí účasť najvyšších predstaviteľov krajiny. Na výstave odovzdali ocenenia Značky Kvality SR pre najlepších výrobcov poľnohospodárskych a potravinárskych produktov.

Na výstavisku sa predstavili i jednotlivé regióny Slovenska v rámci 13. ročníka výstavy vidieckeho cestovného ruchu a rozvoja vidieka. Medzi vystavovateľmi bolo i OZ Malokarpatský región, ktoré vzniklo v roku 2014. Miestna akčná skupina/MAS/ vznikla na princípoch miestneho partnerstva za účelom podpory a rozvoja vidieckeho regiónu. Ide o spojenie občanov, mimovládnych organizácií, podnikateľov a verejnej správy miest a obcí, ktorí spolupracujú na rozvoji územia. OZ Malé Karpaty sa rozkladá na území 17 miest a obcí s viac ako 42 tisícami obyvateľov. Prezentáciu OZ Malokarpatský región zabezpečila Malokarpatská turistická informačná kancelária v Modre a Mestské informačné centrum v Modre. Informácie o službách v regióne poskytovala Katarína Bencová a Dominika Górfólová, na obrázku/absolventka PAKA v Modre. Okrem propagačných materiálov z miest a obcí na Malokarpatskej vinnej ceste prezentovali vystavovatelia i ponuky ubytovacích služieb a výrobky remeselníkov. Spolok vinohradníkov, vinárov a čitateľov vína VINCÚR v Modre predstavil svoje ponuky vín od vinárov Juraja Štiglicu, Miroslava Duda a z firmy PEREG, ktoré získali ocenenia i na výstavách ako VITIS AUREA 2016 v Modre. Stánok navštívili i významné osobnosti ako napríklad Mária Behanovská, predsedníčka Vidieckeho parlamentu na Slovensku, ktorá prerokovala s čestným predsedom Slovenského zväzu vidieckej turistiky a agroturistiky Františkom Machom spoluprácu vo vidieckej turistike na Slovensku. Veľký záujem návštevníkov bol o pavilón F, kde bola interaktívna prehliadka expozície „Čaro vidieka – čaro domova“. V rámci

Stánok OZ Malokarpatský región, Mária Behanovská rokovala s Františkom Machom o príprave odborného seminára o vidieckej turistike.
.....

prehliadky zaujímavých exponátov mala možnosť predovšetkým mládež spoznávať krásu slovenskej krajiny a tak ovplyvňovať i svoje postoje. Zaujímavá bola i prehliadka expozícií zvierat, techniky, záhradných políčok a ďalších expozícií. Návštevníci výstavy mali takto možnosť načerpať veľa nových poznatkov z poľnohospodárskej a potravinárskej výroby i života na vidieku.

Jak jsem (ne)založil malou farmu

aneb fiktivní (?) příběh začínajícího chovatele

Unaven ruchem velkoměsta jsem nechal svůj městský byt dětem a za většinu úspor si koupil chalupu na samotě u lesa. Vlastně malý stateček za vesnicí na okraji Jeseníků, se stodolou a pár chlívků, kousek pole hned za chalupou, za polem, hned pod lesem krásná louka plná květin a šťavnaté trávy. Prostě ráj.

Práci ve městě jsem měl stejně už jen na pár týdnů, firma se potácela mezi recesí a krizí a postupně rozdávala výpovědi, tak jsem požádal o důchod. Založím si farmu, napadlo mě. Na louce se může pást pět nebo deset koz, mléko od nich je prý elixír zdraví a cena koziho syra v hypersupermarketu nejde pod 500 za kilo. Co nespoteřebuji sám, prodám sousedům nebo luftákům a k důchodu bude slušný příspěvek.

Už hledám inzeráty – jakýsi děda ve vesnici, kousek od Slušovic, prodá kvůli stáří levně dvě kozy, prý dojí každá 4 litry, no, jestli má pravdu, to bude mlíka!! Už tam volám. A druhý den tam s manželkou frčíme. Děda má kozy čistounké a prý, že už je starý a že prý se každé koze má dát číslo, tak on na starý kolena blbnout nebude, chtěl je zaříznout, ale to by byla škoda. Tak jsme si plácli, kozy naložili do feldy, je to kombík, tak mají výhled na cestu jako v kočáře. Za hodinku jsme doma, slabých 60 kilometrů to bylo. Děda nám za tu chvíli řekl spoustu věcí, jak se koza krmí, jak dojí a vůbec, věděl úplně všechno. A kdyby něco, máme zavolat, poradí.

Kozy jsem strčil do chlívků, byly tam i jesličky na seno, asi tam koza kdysi byla. Ještě kýbl s vodou, na půdě je sláma na podestlání a i spousta starého sena. Ráno stejně půjdou na pastvu. A já si zajdu do města na úřad, budu podnikatel v zemědělství, aby někdo nemohl mít řeči, že nemám na kozu papír!!

Ráno jdu podojit. Voda vypitá, seno sežrané, v koutě hromádka bobků. A vemenka k prasknutí, děda nelhal! Zkouším dojit, jak mi to vysvětloval děda, kozy docela stojí a mlíka je plný hrnec. Nesu ho domu a přes plot kouká babka ze sousedství. „Viděla jsem, že máte kozu, jaké má mléko, dobré?“ Nevím, odpovídám po pravdě, ještě jsem nechut-

nal. „My měli kdysi kozu, ta měla mlíčko sladoučké, pořád se mi po něm stýská“, vzpomíná babka. Tak pojdte dál! Zvu sousedku, mléka mám dost, když Vám bude chutnat, tak Vám litřík nechám, navazuji kontakty. „To já Vám ho ráda zaplatím, jestli bude dobré“. Vida, první obchod je uzavřený.

Babka si mléko nemůže vynachválit. Skoro jak od té její staré kozy. Nalévám jí litr a půl do petky, nedá si vymluvit a vnutí mi dvacetikorunu. A když budu chtít, naučí mě z mléka dělat sýr. Už je stará, ale dobře si to pamatuje, jak ho dělala její babička.

No je to bezvadné. Bude víkend, uvidíme, co na kozí mléko řekne ten měšťák, co bydlí na druhé straně. Tihle měšťáci jsou po takových věcech lační, ve městě čerstvé kozi mléko nesežene, leda v krabici, dovezené z Francie, v tom superhypermarketu.

Celou sobotu měšťák není vidět. Ale něco tam kutí, bouchá a jezdí se sekačkou, spálený benzín je cítit až sem. Udržuje trávníček. No, počkej, až koza zamečí, Ty zavětríš, že je tady dobrůtka. V neděli v osm ráno zvonek. Za dveřmi měšťák, že koza už od rána mečí jako postřelená. A on že kupoval chalupu, aby měl klid a ne, aby to mečení poslouchal. Zkouším mu vysvětlit, že na vesnici se vždycky chovala zvířata, když ráno kokrhají kohouti, tak je to romantika a relaxace. Ale mele svojí. Už mě to šťve: „Hele, sousede, chalupa je moje, louka je moje, koza je moje, tak si budete muset zvyknout, že občas zamečí. Já nic špatného nedělám, tak Vám nebudu nic vysvětlovat!“ Konec! A zavřel jsem mu před nosem. Co si myslí? Už se neukázal a našťvaný odjel. Aspoň bude klid!

V pondělí dopoledne jsem se vrátil z úřadu s krásným Osvědčením zemědělského podnikatele. Sice měli spoustu řečí, jestli mám zemědělské vzdělání

a praxi, ale nakonec jsem to zmákl. V tom zvoní zvonek. Za vraty stojí čtyři pánové. Jeden je ze státní veterinární správy, druhý z plemenářské inspekce, třetí z nějakého ústředního kontrolního úřadu zemědělského a čtvrtý z odboru ochrany životního prostředí a zvířat. Prý dostali oznámení, že tady týráš kozu a zamořuji životní prostředí, takže nic naplat, musí se to prověřit...

To je nějaký omyl, povídám. Pojďte se podívat! Mám tady dvě kozy a ty jsou naprosto spokojené. Otevírám chlívku, kozy leží a přezvykují ranní dávku sena.

„Hmm...., takže máte kozy“, povídá ten plemenářský inspektor. „A jaké máte číslo hospodářství? A kde mají ty kozy známky? A kde máte stájový registr a kopii hlášení o jejich nákupu?“

Cože? Vždyť mám jen dvě kozy! Jaký registr, hlášení a číslo? A jaké známky? Co to říkal ten děda?

„Podle zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat (plemenářský zákon), a vyhlášky č. 136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti oznamování zvířat a jejich evidence a evidence hospodářství to vaše musíte mít. Za nesplnění můžete dostat pokutu až ve výši 50 tisíc korun!

„Vy jste podnikatel v zemědělství?“, ptá se ten státní veterinární úředník. „Dneska jsem se zaregistroval“, zaraženě odpovídám. „A vy nevíte, že podle §5 veterinárního zákona jste povinen úmysl chovat hospodářská zvířata oznámit krajské veterinární správě nejméně 7 dní předem. Máte potvrzeno, že jste to oznámil? Odkud ty kozy máte?“ „Ze Slušovic. Vlastně z vesnice kousek za Slušovicemi. Přivezl jsem je minulý týden.“

„A veterinární osvědčení pro převoz máte? To je Zlínský kraj, že? A máte tam kulaté razítko ze Zlínské krajské veterinární správy? To měl podle §6 téhož zákona zajistit ten, kdo Vám kozy prodal a dát Vám ho ke kozám.“ Bezradně zírám.

„A jsou ty kozy očkovány proti modrému jazyku? Máte o tom záznam?“ „Jazyk mají normální, červený“, pokouším se o odpor. Jako by mě neslyšeli.

„A jak jste je sem vůbec dovezl?“ „Normálně, autem, támhle stojí. Je to kombík, tak měly výhled na cestu jako v kočáře. Za hodinku jsme byli doma, slabých 60 kilometrů to bylo.“ „Cože?“, ptá se ten z ochrany zvířat, „vy to vozidlo máte schválené pro dlouhotrvající cesty podle vyhlášky o přepravě zvířat? A máte tam nakládací rampu o sklonu

nejvýše 20 stupňů a 0,75 metru čtvereční plochy na každé přepravované zvíře podle téže vyhlášky? A máte kurz přepravce a osvědčení o jeho absolvování podle vyhlášky č. 4/2009? A máte evidenci o vyčištění vozidla po přepravě a zakládáte ji 3 roky podle § 7 veterinárního zákona?“

„Jak máte daleko od sebe ty přičky v jeslích, co z nich žerou to seno?“ „Netuším, ale zdá se mi to akorát“, chvěje se mi hlas. „Ale vyhláška č. 191/2002 o technických požadavcích na stavby pro zemědělství v příloze 3 stanoví vzdálenost přiček minimálně 80 mm. A tyhle jsou určitě blíž. Mám to přeměřit? A kde mají napáječku?“ „Mají kýbl.“ „V kýblu na zemi může být voda kontaminovaná, napáječka má mít horní hranu ve výši maximálně 700 mm, když ten kýbl dáte na koryto, bude moc vysoko. Nesplňujete obecně závazný předpis! A co v tom kýblu mají?“, ptá se ten z životního prostředí. „Vodu“, odpovídám, „mám vlastní studnu, voda je dobrá, taky ji piji.“ „A máte povolení vodoprávního úřadu na odběr podzemních vod pro podnikatelské účely – napájení hospodářských zvířat? Víte, že podle § 117 zákona 254/2001 (vodního zákona) můžete jako podnikatel za neoprávněné odebírání podzemních vod dostat pokutu od 5000 Kč do 10 milionů?!“ Už jen lapám po dechu...

„Odkud máte to seno?“ Ptá se zástupce kontrolního ústavu. „Bylo na půdě. Až ho sežerou, nasuším nové.“ „Vy máte registrovanou prvovýrobu krmiv?“ „Co?“ „Pane, každý prvovýrobce krmiv, a výroba

seny je prvovýrobu krmiv, musí mít registrovanou výrobu, dopravu a skladování krmiv u ÚZKU. Máte to? Nemáte! A poslal jste na ÚZKU prohlášení o tom, že dodržujete všechny předpisy v oblasti krmiv nařízené legislativou? Neposlal! A máte vedenou evidenci výskytů škůdců v krmivech a vytvořen systém jejich potírání podle zákona 91/1996 o krmivech a přímo použitelných předpisů EU?!

Nemáte! Vy jste schopen kontaminovat potraviny řetězec závadným krmivem a následně ohrozit zdraví lidí produkty chovu! Co děláte s mlékem?“, ptá se ten z veterinární správy. „Mám ho v lednici. Něco jsem vypil a litr a půl si koupila babka od vedle.“ „Jak koupila?“ „No normálně. Dal jsem jí ho do petky a ona mi dala dvacetikorunu.“

„Cože? Vy jste uvedl do oběhu bez souhlasu příslušné veterinární správy syrové, mlékárensky neošetřené mléko. Vždyť to zákon výslovně zakazuje!! Tady už by se mohlo jednat o trestný čin ohrožení obyvatelstva závadnými potravinami.“

„Tam to, co je vzadu v rohu, to jsou bobky od těch koz?“, ptá se ten z ÚZKU. „Jo, prostě bobky.“

„A máte evidenci o produkci hnojiv a jejich použití, když jste ten podnikatel v zemědělství? Podle zá-

kona o hnojivech jí máte vést a zakládat 7 let. Tak dlouho sice kozy nemáte, ale co minulý týden, kam jste ty bobky dal?“ „Támhle na hromadu.“ „A kde máte hnojiště na uložení půlroční produkce hnoje? Víte o tom, že jste ve zranitelné oblasti podle nařízení vlády – takzvané nitrátové směrnici?“ „Jaké zranitelné? Proboha, co to...?“

„Pane!“, uzavírá ten z veterinární správy. „Viděli jsme všechno, tak to půjdeme sepsat a spočítat! Anebo, víte co? Abyste o nás nemohl říci, že nejsme schopni lidského jednání, a že zemědělcům nepomáháme, tak my s Vámi JENOM zahájíme správný řízení a dáme Vám dva dny na to, abyste to dal do pořádku. Koncem týdne se zastavíme a provedeme následnou kontrolu. Pokud bude všechno v pořádku, tak se to budeme snažit to vyřešit co nejmírnějším způsobem. Platí?“

Skupina úředníků odchází... Chvilí nevěřicně koukám a pak si vzpomenu na dědu, co mi kozy prodal. Že on na starý kolena blbnout nebude, chtěl je zaříznout – ale to by byla škoda.

Ne, ne, děda neměl pravdu! Žádná škoda! Jdu do kuchyně pro nůž. Ježíši, snad není nějaký předpis o tom, že kozu nesmím zaříznout...?!

ING. KAROL HERIAN, csc.

Nech žije byrokracia!

Poznámka k příspěvku Ing. Ivana Hrbeka

Pán Ing. Ivan Hrbek je predsedom Svazu faremných zpracovalateľů v Českej republike. Cieľom ich zväzu je podporovať farmarskú výrobu na vidieku, priamo predávať svoje produkty a odstraňovať zbytočnú byrokráciu. Uvedený fiktívny príbeh o snahe založiť si malú farmu je názorný príklad aj našej prebyrokratizovanej administratívy. Každý farmár z EÚ by sa isto veľmi čudoval, čo si naša legislatíva vymyslela. V praxi je to potom presne naopak ako sa to prezentuje. Tí, čo neobrábajú pôdu a ani lúky a pasienky dostávajú podporu a tí, ktorí sa snažia podnikať a starať sa o pôdu, o zamestnanosť ľudí, o spracovanie vlastnej produkcie a starajú sa o zdravú výživu, tak na týchto dolieha neskutočne náročná byrokracia. Myslím si, že uvedený príbeh bude poučením aj pre nás na zamyslenie sa nad našou realitou a nad skutočnou snahou pomoci vidieku.

Salaš v Pružine opäť mal krásnu prezentáciu

V septembri t.r. sa opäť uskutočnili na Salaši v Pružine už tradičné oslavy salašníctva pre širokú verejnosť a to pod priliehavým názvom „Na salaši pri gulášoch“. Tento krát to bol už XI. ročník. Toto krásne podujatie, ktoré si získalo už celoslovenský charakter robí majiteľka salaša Olinka Apoleníková s kolektívom svojich pracovníkov a robí to už veľmi profesionálne. Vďaka tomu za krásneho ešte letného počasia tam prišlo možno viac ako 2 tisíc ľudí a to nielen z obce, ale aj zo širokého okolia a mnohí aj z ostatných regiónov Slovenska. Boli tam však i predstavitelia obcí, Združenia chovu oviec a kôz Ing. Slavo Reľovský, pracovníčka z Prírodovedeckej fakulty Komenského univerzity z Bratislavy Doc. Margita Obernauerová, CSc., vedúci pracovníci z oblasti vzdelávania, komunikácie, príbuzných ústavov, atď. Každý návštevník ktorý tam prišiel mal určite z toho podujatia radosť a aj pôžitok.

Pani Olga Apoleníková ponúka svojich hostí.

Patrí naozaj veľké uznanie a poďakovanie najmä hlavnej organizátorky pani Olinke Apoleníkovovej za dokonalú bohatú prípravu programu a občerstvenia. Vďaka tomu prišlo viacero folklórnych súborov, fujarista a bol tam i trošku odborný program. Vystúpil tam tiež Ing. Karol Herian, CSc. s prednáškou o prínose ovčích syrov a bryndze a boli tam i ukážky ťahania syrových nití, rôzne súťaž pre deti i dospelých a aj jazdy detí na koňoch. Popri tom tam boli viaceré stánky a hlavne sa tam varil vynikajúci baraní guláš, tradičné bryndzové halušky, ale i bryndzové palacinky a ďalšie výrobky.

Takéto podujatia, ako je už tradičné stretnutie „Na gulášoch pri salaši“ treba naozaj podporovať, lebo slúžia na rozvoj vidieka, na rozvoj ovčiarstva, na udržiavanie našich ľudových tradícií a hlavne i pre propagáciu tradičnej dobrej stravy. V súčasnej dobe, keď verejnú mienku často krát ovládajú nadnárodné spoločnosti a ľudia sú pod tlakom reklamy rôznych atraktívnych, no často i nezdravých

O príjemný zážitok z podujatia sa postarali aj folklórne súbory.

potravín má takéto podujatie osobitný význam. Tie naše tradičné, zdravé výrobky najmä z ovčieho mlieka, ako je bryndza podliehajú rôznym obvineniam a spotrebiteľ je potom v pochybnostiach, či je to naozaj zdravé. Tieto úvahy o tom, či konzumovať bryndzu vyrobenú zo surového, alebo z pasterizovaného mlieka sú však bezpredmetné. Oboje majú svoje prednosti i význam. No netreba sa báť ani vykysnutého ovčieho hrudkového syra vyrobeného zo surového ovčieho mlieka a dobrej bryndze z vyzretého syra. Vďaka je dobre známa skutočnosť, že práve kysnutím syra sa vytvorí kyselina mliečna, ktorá má silné antimikrobiálne účinky a tá potlačí všetku banálnu mikroflóru. Takéto vyzreté syry, akým je i bryndza má už dobre stráviteľné rozpustné zložky bielkovín, potrebné esenciálne aminokyseliny, už rozpustný vápnik, atď. a majú preto veľký význam pri zdravej výžive.

Vďaka takmer všetky syrové špeciality z ovčieho i kozieho mlieka, ktoré sa vyrábajú v krajinách EÚ sú z nepasterizovaného mlieka. Nemali by sme preto spochybňovať ani naše tradičné výrobky z ovčieho mlieka a mali by sme ich výrobu i spotrebu podporovať všetkými spôsobmi.

Je veľmi dobre, že Salaš Pružina pomáha udržiavať naše tradície i dobré tradičné slovenské jedlá. Za to patrí organizátorom veľká vďaka a pevne veríme, že to povzbudí i ďalších chovateľov i spracovateľov mlieka k podobným krásnym a poučným podujatiam.

Malé farmy v Čechách i na Slovensku ožívajú

Je veľmi potešiteľné, že malé farmy na Slovensku i v Čechách sa postupne rozmáhajú a pomáhajú tak rozvoju vidieka. Stále viac a viac sa práve medzi farmármi dostáva do popredia rozvoj najmä mladých farmárov. Všetko je to však za účelom oživenia vidieka, získania finančného príspevku a aj pre zlepšenie životného prostredia a hlavne aj pre zlepšenie zdravia našich spotrebiteľov. Stále viac a viac sa dostáva do povedomia myšlienka, aby nielen Slovensko bolo sebestačné v potravinách, ale aj každá obec aby bola sebestačná vo výrobe potravín, ale aj v službách pre obyvateľov a aby sa každá obec mala čím pochváliť a to či už svojimi tradičnými jedlami, kultúrou, alebo i pamiatkami.

Tieto aktivity vidieka možno robiť viacerými spôsobmi. Jedným z takých krásnych podujatí v septembri t.r. bol Festival tradičných syrov z Čiech, Moravy a Slovenska v historickom centre mesta Mikulov na Morave. Tu prebiehal už

4.ročník Syrárskeho jarmoku a aj Národná syrárska súťaž malých a regionálnych výrobcov syrov. Celé podujatie bolo pod patronátom Českého ministerstva poľnohospodárskeho. Na tejto súťaži sa sústredili výrobcovia z Čiech i Slovenska a priniesli na hodnotenie vyše 110 rôznych syrov. Tieto syry sa zároveň i predávali v stánkoch na námestí spolu s ďalšími tradičnými výrobkami.

Samotnú súťaž organizoval Svaz farených zpracovateľů mléka a to pán Hrbek s manželkou a Ing. Jozef Mrázek z VOŠ potravinárska a SPŠ mlékarenská v Kroměříži. V samotnej súťaži boli syry z kravského, ovčieho a kozieho mlieka. Hodnotili sa zvlášť mäkké syry, polotvrde, tvrdé a aj parené syry. Hodnotiace komisie boli zložené z pracovníkov z Čiech i Slovenska. Vedúcimi hodnotiacich komisií bol Ing. Jirko Kopáček, CSC., Ing. Ladislav Likler, Ing. Ján Keresteš a Ing. Karol Herian, CSC. Bolo tam skutočne veľa odborníkov z výroby a aj bohatá zmes vynikajúcich syrárskych výrobkov.

Vynikajúce boli tradičné, ale aj nové druhy syrov zvlášť mäkkých, ale aj polotvrdých a tvrdých. Ako najlepší Bio syr bol hodnotený Bio Mini Eidam

Súťažné vzorky syrových výrobkov.

Syrársky jarmok na námestí v historickom centre moravského mesta Mikulov.

z Javorníka. Vynikajúce boli i kozie syry čerstvé i ochutené plesňové i zrajúce ako napr. syr Zlaták, Caprino, atď. Prekvapením boli čerstvé nezrejúce syry z ovčieho mlieka ako napr. Ricotta (Urda), ale aj ovčia Gouda. Sme veľmi radi, že medzi úspešné syry bol zaradené a vyhodnotené i syry slovenských výrobcov a to najmä Parený ovčí syr od p. Apoleníkovej z Pružiny, Ovčia bryndza z Agronovy Liptov, Polotvrdý ovčí syr Baranec tiež z Agronovy Liptov, ale aj Kozí syr zrejúci od Milana Bárdyho z Jasenova. Všetky dobré syry ťažko sa dajú všetky spomenúť. Výrobcovia však mali možnosť zhodnotiť kvalitu svojich výrobkov priamo s hodnotiteľmi a mohli získať zas nové podnety na zlepšenie kvality.

Záverom možno iba poďakovať organizátorom za takéto veľmi krásne a úspešné podujatie, ale aj všetkým zúčastneným výrobcov syrov z Čiech, Moravy i Slovenska. Bola tak skutočne dobrá spolupráca a verím, že všetci si priniesli domov krásne zážitky i nové podnety. Takéto podujatia sú aj povzbudením pre mladých farmárov a tiež prínosom k tomu ako s dá privyrobiť a ako oživiť život na vidieku a mať z dobrej práce i radosť.

Pozvánka na IX. Fórum Vidieckeho parlamentu na Slovensku

25.- 26. 11. 2016 v Sliachi

Už dlhé roky úlohou Vidieckeho parlamentu na Slovensku je zvyšovanie kvality života na vidieku. Spolupráca, morálne zásady, etika sú hodnoty, ktoré nám nedovoľujú vrátiť sa späť. Podporujeme snahy aktívnych občanov, ktorí chcú čosi po sebe zanechať pre budúce generácie.

Témy IX. FÓRA

Cesta mladých k Vidieckemu mládežníckemu parlamentu“

Čo môže dať slovenský vidiek Európe?

Vidiek – studnica energie a priestor na relax

Výživné zrná pre trvalo udržateľnú budúcnosť – Medzinárodný rok strukovín

Plánovaný program

PIATOK 25. 11. 2016

- 09:00 – 10:00 prezentácia účastníkov
- 10:00 – 10:15 otvorenie a privítanie hostí, príhovory hostí
- 10:15 – 11:30 vyhodnotenie plnenia a záverov VIII. Fóra VIPA SK
- 11:30 – 11:45 organizačné inštrukcie
- 11:45 – 12:30 obed
- 12:30 – 13:30 prezentácia mesta Sliach
- 13:30 – 18:00 práca v skupinách, spracovanie výstupov
- 18.00 – 19:00 ubytovanie, príprava na slávnostný večer
- 19:00 – 24:00 spoločenský večer, kultúrny program, vidiecka večera, ochutnávka rôznych regionálnych produktov

SOBOTA 26. 11. 2016

- 08:00 – 08:30 raňajky
- 08:30 – 10:00 prezentácia výsledkov skupín
- 10:00 – 10:10 prestávka
- 10:10 – 11:00 vystúpenia účastníkov, diskusia
- 11:00 – 11:30 odsúhlasenie záverov IX. Fóra VIPA SK
- 11:30 – 12:30 obed, odchod účastníkov

Organizačné veci partnerov, záštitu pána prezidenta, hostí, lektorov jednotlivých skupín doplníme. Počet účastníkov bude limitovaný, preto sa prihláste včas, pošleme prihlášku s návratkou

Predsedníčka VIPA SK Mária Behanovská,
mbehanovska@stonline.sk, 0915 446 538

Svet sa nezmení k lepšiemu, ak sa najprv nezmenia ľudia.

– J. PLAZINGER

